

internationale situationniste

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

La Culture
est
l'inversion
de la Vie

ΕΚΔΟΣΗ Β'

INTERNATIONALE SITUATIONNISTE

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ**

*θεωρημένη από οικονομική, πολιτική,
ψυχολογική, σεξουαλική και κυρίως
διανοητική άποψη
και για ορισμένα μέσα που θα τη θεραπεύσουν*

Μετάφραση:

*Νίκος Β. Αλεξίου
Διονύσης Χαλκιάς*

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Για την αθλιότητα των φοιτητικών κύκλων

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Νίκος Β. Αλεξίου
Διονύσης Χαλκιάς

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ: ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ Ο.Ε.
Ζωοδόχου Πηγής 17, τηλ. 3602040

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Γενικός Έλεγχος Βιβλιοπωλείου ΣΥ
1 Κ 106 81 Αθήνα Τηλ. 210 38 02 040

ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Νοέμβριος 2004

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣΗΣ

“Η άρνηση που ξεπροβάλλει, όντας ορισμένη άρνηση, έχει περιεχόμενο. Είναι νέα έννοια, αλλά υψηλότερη και πλουσιότερη από την προηγούμενη, αφού περιέχει επιπλέον την άρνηση της προηγούμενης. έχει συνολικά το προηγούμενο συν το αντίθετό του. Δηλαδή, περικλείει αυτό και κάτι παραπάνω και είναι έτσι η ενότητα αυτού και του αντίθετου του”.

Χέγγελ *Η Επιστήμη της Λογικής*

• • •

Αποτελεί πια κοινό τόπο το γεγονός πως το Σκάνδαλο του Στρασβούργου ήταν η πρώτη πράξη – ευφυώς οργανωμένη και σκηνοθετημένη – του διδακτικού ιστορικού δράματος που έγινε ευρέως γνωστό ως “Μάης του ’68”. Επίσης, το σκάνδαλο αυτό, προϊόν της συνεργασίας ορισμένων επαναστατών φοιτητών και της Καταστασιακής Διεθνούς, είναι μια άριστη ευκαιρία να μιλήσουμε για τις μεθόδους και τις βασικές αρχές της Κ.Δ., καθώς και να διαπιστώσουμε πως η οργάνωση αυτή υπήρξε στην εποχή της – στην εποχή που υφίσταται ακόμα και σήμερα – ο μοναδικός, ουσιώδης, αποτελεσματικός και ανειρήνευτος πόλος εναντίωσης στη νοοτροπία και την αναισχυντία των σύγχρονων καιρών. Η μέθοδος της Κ.Δ. φαίνεται ίσως σήμερα τόσο διαυγής και, κυρίως, τόσο απλή – για όσους θέλουν να σκέφτονται επαναστατικά – που καθιστά αυτομάτως ύποπτη κάθε άλλη απόπειρα ανάλυσης της σύγχρονης κοινωνίας και εναντίωσης στη σύγχρονη εξουσία: η μέθοδος της Κ.Δ. είναι απλούστατα η αντιστροφή της προοπτικής της εξουσίας, το ανενδοίαστο αναποδογύρισμα των δεδομένων, το να μην κοιτάς ούτε το δάχτυλο που δείχνει το φεγγάρι, ούτε το ίδιο το φεγγάρι, αλλά να στρέφεις απτόητος το βλέμμα στον ήλιο. Όταν οι υπηρέτες της εξουσίας (γνωστοί πια όλοι τους: δημοσιογράφοι, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, διαφημιστές, αστυνομικοί κ.ο.κ) εκθειάζουν (ή θέλουν να μας παρουσιάσουν ως αναγκαία) την εργασία, τα πτυχία κοινωνικών επιστημών, τα ψευτογλεντοκόπια του “ελεύθερου χρόνου” ή το τελευταίο παρασκεύασμα του

Γούντι Άλεν, ο αρνητής προτιμά (και δεν μπορεί πλέον να κάνει αλλιώς) να προπαγανδίσει την Εργασία του Αρνητικού, την άκρατη και οργιώδη σχόλη, ή να πει μεσκάλλ με τους φίλους του αποφεύγοντας να πάει στον κινηματογράφο. Τα παραδείγματα είναι άφθονα.

* * *

Το 1966, χρονιά του Σκανδάλου του Στρασβούργου, η Κ.Δ. περνούσε σε μια νέα φάση των δραστηριοτήτων της. Έχοντας εξαλείψει την πτέρυγα των καλλιτεχνών (αρχιτέκτονες του Ολλανδικού Τμήματος, ζωγράφοι του γερμανικού *Spur*, ποιητές και πολυκαλλιτέχνες από τη Σκανδιναβική Χερσόνησο), η τάση Ντεμπόρ, ενισχυμένη δυναμικά από τους Ραούλ Βανεγκέμ και Αττίλα Κοτάνυϊ, επιθυμούσε τώρα μια ολοένα και πιο έντονη πολιτικοποίηση της Κ.Δ. καθώς και ένα σχέδιο σφοδρής παρέμβασης στην κοινωνική ζωή. Ο Βανεγκέμ είχε ήδη ολοκληρώσει τη συγγραφή της *Πραγματείας* του, ο Μουσταφά Καγιάτι προσχώρούσε (μαζί με τους Ντόναλντ Νίκολσον-Σμιθ, την ομάδα του Γκαρνώ από το Στρασβούργο και τον Ρενέ Βιενέ) στους κόλπους της Διεθνούς, ενώ ο Ντεμπόρ διαπίστωνε πως οι καιροί είναι πρόσφοροι για μια δράση που θα οδηγούσε την Κ.Δ. στο "σημείο χωρίς επιστροφή".

* * *

Αποφασίστηκε η επιδρομή σε έναν κοινωνικό χώρο που ενώ ανήκε στους πλέον περιφρονημένους των καιρών, ήταν, ταυτόχρονα, και ο πιο "χαϊδεμένος" θεαματικά: οι πάντες κανάκευαν το "φοιτητή", αυτό το αλλόκοτο πια ον που δεν είναι παιδί, δεν είναι ενήλικας, δεν είναι παραγωγικός, δεν είναι αδρανής, παρά τελεί σε μια κατάσταση αναμονής· οι πάντες παριστάνουν πως θεωρούν το φοιτητή μοντέρνο, επαναστάτη, ρομαντικό, προνομιούχο, μορφωμένο, δραστήριο, καλλιεργημένο, ελεύθερο κ.λπ., ενώ η πικρή αλήθεια βρίσκεται, ως συνήθως, ακριβώς στα αντίθετά τους. Όπως διαπιστώνει ο παρατηρητικός αναγνώστης, το κείμενο της *Αθλιότητας*, που συντάχθηκε στο μεγαλύτερο μέρος του (αν όχι αποκλειστικά, όπως μας πληροφορούν κάποια μεταγενέστερα γραπτά) ο Μουσταφά Κα-

γιατί, λέει την αλήθεια για την κατάσταση των φοιτητών στην εποχή μας, και λέγοντάς την δίχως μικρόψυχους ή ύποπτους ενδοιασμούς – λέγοντάς την στρατηγικά – λέει, επίσης, την αλήθεια για το ψέμα της σύγχρονης κοινωνίας.

* * *

Είναι γνωστά τα όσα επακολούθησαν καθώς και οι συνέπειές τους. Η Κ.Δ. είχε την ευκαιρία να κάνει ευρεία χρήση των μεθόδων που έως τότε ασκούσε σε ένα πειραματικό/καλλιτεχνικό πεδίο και στον περιορισμένο (αλλά πρόσφορο για πειράματα και παρατηρήσεις) τομέα της πρωτοποριακής κουλτούρας. Οι απόψεις των καταστασιακών (απόψεις και των μελών της Λεττριστικής Διεθνούς) σχετικά με την χρήση της μεταστροφής (détournement) την επανάσταση της καθημερινής ζωής, το ρόλο του παιχνιδιού, την κριτική του υπάρχοντος, την (οπισθοδρομική τελικά) δραστηριότητα των “αγωνιστών” μιας συνονθυλευματικής άκρας αριστεράς, κ.λπ. άρχισαν να συζητούνται με πάθος στο μικρόκοσμο του Πανεπιστημίου, δίχως να μπορέσει ο “επίσημος κόσμος” να αποτρέψει την επέκταση της εκρηκτικής αυτής συζήτησης στους χώρους των περιθωριακών αλλά και των εργαζομένων. Είναι πια γνωστό ότι τα περισσότερα συνθήματα που κάλυψαν τους τοίχους του εξεγερμένου Παρισιού το '68, προέρχονται από κείμενα των καταστασιακών και από τις σελίδες της *Αθλιότητας*.

* * *

Τελειώνοντας, δίνω τον λόγο στον καταστασιακό εκείνο που ήταν και ο ιστοριογράφος της δράσης της Κ.Δ. στη διάρκεια της εξέγερσης του Μάη, στον Ρενέ Βιενέ, που συνοψίζει τη σημασία της *Αθλιότητας*, επισημαίνοντας τις συνέπειές της: «Το καταστασιακό σκάνδαλο του Στρασβούργου, το Δεκέμβρη του 1966, σήμανε την πένθιμη καμπάνα του φοιτητικού συνδικαλισμού στη Γαλλία (...) Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε, οι δίκες που ακολούθησαν, η απόλυτη συνοχή της έκθεσης, ήταν η μεγάλη επιτυχία αυτού του λίβελλου. Σχετικά με αυτά, μπορούμε να μιλήσουμε για μια πρώτη επιτυχημένη απόπειρα μετάδοσης της επαναστατικής θεωρίας στις τάσεις που τη δικαιώνουν.

Μια δεκάδα μεταφράσεων διεύρυναν ιδιαίτερα την απήχηση αυτού του κειμένου, κυρίως στις Η.Π.Α. και την Ιταλία. Το ότι το άμεσο πρακτικό του αποτέλεσμα ήταν πιο μικρό στη Γαλλία οφείλεται στο γεγονός ότι αυτή η χώρα δεν είχε ακόμα προσχωρήσει εκείνη τη στιγμή στους αγώνες που ήδη είχαν αρχίσει σε άλλα μέρη. Ωστόσο, τα επιχειρήματα της *Αθλιότητας* ίσως να μην ήταν άσχετα με την περιφρόνηση που ένα μεγάλο μέρος των Γάλλων “φοιτητών” – πιο καθαρά απ’ ότι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα – εκδήλωσε λίγο αργότερα για το σύνολο του φοιτητικού περιβάλλοντος, των κανόνων του και των τελικών σκοπών του».

Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης
Κυψέλη, Οκτώβριος 1992

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΛΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

θεωρημένη από οικονομική, πολιτική,
ψυχολογική, σεξουαλική και κυρίως
διανοητική άποψη
και για ορισμένα μέσα που θα τη θεραπεύσουν

**Να κάνουμε το αίσχος ακόμα πιο επαίσχυντο,
δημοσιοποιώντας το**

Μπορούμε να υποστηρίξουμε, με ελάχιστες πιθανότητες σφάλματος, ότι ο φοιτητής είναι το πιο περιφρονημένο πλάσμα στη Γαλλία, μετά τον αστυνομικό και τον παπά. Αν οι λόγοι αυτής της περιφρόνησης είναι συχνά πλαστοί λόγοι που απορρέουν από την κυρίαρχη ιδεολογία, οι λόγοι για τους οποίους ο φοιτητής είναι όντως περιφρονητέος και περιφρονημένος, από την άποψη της επαναστατικής κριτικής, είναι απωθημένοι και ανομολόγητοι. Ωστόσο, οι θιασώτες της ψευδούς αμφισβήτησης ξέρουν να τους αναγνωρίζουν και να αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους σ' αυτούς. Αντιστρέφουν αυτή την αληθινή περιφρόνηση σε εθελότυφλο θαυμασμό. Έτσι η αδύναμη αριστερή инτελιγκέντσια (από το *Temps Modernes* ως το *L' Express*) εκστασιάζεται μπροστά στην υποτιθέμενη «άνοδο των φοιτητών» και οι πραγματικά φθίνουσες γραφειοκρατικές οργανώσεις (από το λεγόμενο κομμουνιστικό κόμμα ως την U.N.E.F.) διεκδικούν ζηλότυπα την «ηθική και υλική» τους υποστήριξη. Θα δείξουμε τους λόγους αυτού του ενδιαφέροντος για τους φοιτητές και το πώς αυτοί οι λόγοι συμβάλλουν θετικά στην κυρίαρχη πραγματικότητα του υπερανεπτυγμένου καπιταλισμού και θα χρησιμοποιήσουμε τούτη τη προσούρα για να τους καταγγείλουμε έναν προς έναν: η αποαλλοτρίωση δεν ακολουθεί άλλο δρόμο από εκείνον που ακολουθεί η αλλοτρίωση.

Όλες οι αναλύσεις και οι μελέτες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα για τους φοιτητικούς κύκλους, παραγνωρίζουν την ουσία. Δεν ξεπερνούν ποτέ την οπτική γωνία των πανεπι-

στημιακών ειδικοτήτων (ψυχολογία, κοινωνιολογία, οικονομική επιστήμη) και ως εκ τούτου είναι εκ βάθρων λαθεμένες. Διαπράττουν όλες ό,τι ο Φουριέ αποκαλούσε ήδη μεθοδολογική ανοησία, αφού ασχολούνται συστηματικά με τα πρωταρχικά προβλήματα, αγνοώντας τη σφαιρική άποψη της σύγχρονης κοινωνίας. Ο φετιχισμός των γεγονότων αποκρύπτει την ουσιαστική κατηγορία, και οι λεπτομέρειες κάνουν να ξεχνιέται η ολότητα. Λέγονται τα πάντα γι' αυτή την κοινωνία εκτός απ' αυτό που πραγματικά είναι: *εμπορευματική και θεαματική*. Οι κοινωνιολόγοι Μπουρντερόν και Πασντιέ, στη μελέτη τους *Οι Κληρονόμοι: οι φοιτητές και η κουλτούρα*, μένουν εμβρόντητοι μπροστά σε κάποιες τμηματικές αλήθειες που κατόρθωσαν να αποδείξουν. Και παρ' όλη την καλή τους θέληση ξαναπέφτουν μέσα στην ηθική των καθηγητών, την αναπόφευκτη καντιανή ηθική ενός πραγματικού εκδημοκρατισμού διαμέσου μιας πραγματικής ορθολογικοποίησης του εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή της εκπαίδευσης του συστήματος, ενώ οι οπαδοί τους, οι διάφοροι Κραβέτς¹ πιστεύουν ότι είναι χιλιάδες που "ξυπνάνε", αντισταθμίζοντας την μικρογραφειοκρατική τους μνησικακία με ένα συνονθύλευμα ανούσιας επαναστατικής φρασεολογίας.

Η θεαματική² παρουσίαση της πραγματοποίησης στο μοντέρνο καπιταλισμό επιβάλλει στον καθένα ένα ρόλο μέσα στη γενικευμένη παθητικότητα. Ο φοιτητής δεν αποτελεί εξαίρεση αυτού του κανόνα. Είναι ένας ρόλος προσωρινός που τον προετοιμάζει για τον οριστικό ρόλο που θα αναλάβει, ως θετικό και συντηρητικό στοιχείο μέσα στη λειτουργία του εμπορευματικού συστήματος. Δεν είναι τίποτα άλλο από μια μύηση.

Η μύηση τούτη προσλαμβάνει εκ νέου, με τρόπο μαγικό, όλα τα χαρακτηριστικά της μυθικής μύησης. Παραμένει τελείως αποκομμένη από την ατομική και κοινωνική ιστορική πραγματικότητα. Ο φοιτητής είναι ένα ον μοιρασμένο ανάμεσα σε μια τωρινή και μια μελλοντική θέση, σαφώς διαχωρισμένων μεταξύ τους και των οποίων το όριο θα περάσει μηχανικά. Η σχιζοφρενική του συνείδηση του επιτρέπει να απομονώνεται μέσα σε μια «κοινότητα μύησης», παραγνωρίζει το μέλλον του και γοητεύεται από τη

μυστικιστική ενότητα που του προσφέρει ένα παρόν προφυλαγμένο από την ιστορία. Το ελατήριο της ανασκευής της επίσημης, δηλαδή της οικονομικής αλήθειας, είναι εξαιρετικά απλό να αποκαλυφθεί: η φοιτητική πραγματικότητα είναι σκληρή όταν την κοιτάζει κατά πρόσωπο. Σε μια «κοινωνία αφθονίας», η σημερινή κατάσταση του φοιτητή είναι η ακραία φτώχεια. Μολονότι πάνω από το 80% των φοιτητών προέρχονται από κοινωνικά στρώματα που το εισόδημά τους είναι υψηλότερο από το εισόδημα ενός εργάτη, το 90% αυτών έχουν εισόδημα κάτωτερο και από του πιο χαμηλόμισθου εργάτη. Η αθλιότητα του φοιτητή παραμένει σε κατώτερο επίπεδο από την αθλιότητα της κοινωνίας του θεάματος, από τη νέα αθλιότητα του νέου προλεταριάτου. Σε μια εποχή όπου μια όλο και μεγαλύτερη μερίδα της νεολαίας απελευθερώνεται όλο και περισσότερο από τις ηθικές προκαταλήψεις και την οικογενειακή εξουσία, για να ενταχθεί το συντομότερο στις απρόκαλυπτα εκμεταλλευτικές σχέσεις, ο φοιτητής διατηρείται σ' όλα τα επίπεδα σε μιαν ανεύθυνη και πειθήνια «παρατεταμένη εφηβεία». Αν και η αργοπορημένη νεανική του κρίση τον στρέφει, σε κάποιο βαθμό, ενάντια στην οικιδγένειά του, εύκολα δέχεται να τον αντιμετωπίζουν σαν παιδί μέσα στους ποικίλους θεσμούς που διέπουν την καθημερινή του ζωή³.

Η αποικιοποίηση των διαφόρων τομέων της κοινωνικής πρακτικής βρίσκει στο φοιτητή την πιο κραυγαλέα της έκφραση. Η μεταβίβαση όλης της ένοχης κοινωνικής συνείδησης στους φοιτητές, αποκρύπτει την αθλιότητα και τη δουλικότητα όλων.

Αλλά οι λόγοι που εδραιώνουν την περιφρόνησή μας για το φοιτητή είναι ολότελα διαφορετικοί. Δεν αναφέρονται μόνο στην πραγματική του αθλιότητα, αλλά και στην εθελουφλία του απέναντι σε κάθε αθλιότητα, τη νοσηρή του ροπή να καταναλώνει μακάρια την αλλοτριώση, ευελπιστώντας ότι, μπροστά στην έλλειψη γενικού ενδιαφέροντος, θα πετύχει να προσελκύσει το ενδιαφέρον για την ειδική του στέρηση. Οι απαιτήσεις του μοντέρνου καπιταλισμού κάνουν τη μεγαλύτερη μερίδα των φοιτητών να γίνονται απλώς μικροστελέχη (δηλαδή το ισοδύναμο της λει-

τουργίας που επιτελούσε στον 19ο αιώνα ο ειδικευμένος εργάτης)⁴. Αντιμέτωπος με τον άθλιο χαρακτήρα, που εύκολα δαισιθάνεται, αυτού του, λίγο πολύ κοντινού, μέλλοντος που θα τον «αποζημιώσει» για την επαίσχυντη αθλιότητα του παρόντος, ο φοιτητής προτιμάει να στρέφεται στο παρόν του και να το εξωραΐζει με απατηλό γόητρο. Το ίδιο αντιστάθμισμα είναι τόσο αξιοθρήνητο ώστε δεν μπορεί να προσηλωθεί σ' αυτό: το αύριο δεν θα είναι τόσο ρόδινο και μοιραία θα κολυμπάει μέσα στη μετριότητα. Να, γιατί ο φοιτητής αναζητάει καταφύγιο σε ένα ψεύτικα βιωμένο παρόν.

Ο φοιτητής, όντας ένας στωικός σκλάβος, όσο περισσότερο τον δένουν όλες οι αλυσίδες της εξουσίας τόσο πιο ελεύθερος αισθάνεται. Όπως και η νέα του οικογένεια, το πανεπιστήμιο, έτσι και αυτός θεωρεί πως είναι το πιο «αυτόνομο» κοινωνικό ον, ενώ εξαρτάται άμεσα και αλληλένδετα από τα δύο ισχυρότερα συστήματα της κοινωνικής εξουσίας: την οικογένεια και το κράτος. Είναι το βολεμένο και γεμάτο ευγνωμοσύνη παιδί τους. Ακολουθώντας την ίδια τη λογική του υποταγμένου παιδιού συμμαρτίζεται όλες τις αξίες και τις μυθοποιήσεις του συστήματος και τις συγκεντρώνει μέσα του. Οι αυταπάτες που επιβάλλονταν παλαιότερα στους υπαλλήλους, γίνονται τώρα ιδεολογία που εσωτερικεύεται και διοχετεύεται από τη μάζα των μελλοντικών μικροστελεχών.

Έτσι, αν η παλιά κοινωνική αθλιότητα γέννησε τα πιο μεγαλειώδη συστήματα αντιστάθμισης στην ιστορία (τις θρησκείες), η φοιτητική περιθωριακή αθλιότητα δε βρήκε παρηγοριά παρά στις πιο ξεθωριασμένες εικόνες της κυρίαρχης κοινωνίας, στην τραγελαφική επανάληψη όλων των αλλοτριωμένων προϊόντων της.

Ο Γάλλος φοιτητής, υπό την ιδιότητά του ως ιδεολογικό ον, φτάνει πολύ αργά στο καθετί. Όλες οι αξίες και οι αυταπάτες, που αποτελούν το καύχημα του κλειστού του κόσμου, έχουν ήδη καταδικαστεί ως απαράδεκτες αυταπάτες. Η ιστορία έχει καταδείξει εδώ και πολύ καιρό τη γελοιότητά του.

Περισυλλέγοντας λιγοστά ψυχία από το κατακερματισμένο γόητρο του πανεπιστημίου, ο φοιτητής είναι και ευ-

χαριστημένος που είναι φοιτητής. Πολύ αργά. Η μηχανική και εξειδικευμένη εκπαίδευση που δέχεται είναι τόσο βαθιά υποβαθμισμένη (σε σχέση με το παλιό επίπεδο της γενικής αστικής κουλτούρας)², όσο υποβαθμισμένο είναι και το ίδιο το πνευματικό του επίπεδο ήδη από την στιγμή που μπαίνει στο πανεπιστήμιο, από το γεγονός και μόνο ότι η πραγματικότητα που κυριαρχεί σ' όλα αυτά, το οικονομικό σύστημα, απαιτεί τη μαζική παραγωγή ακαλλιέργητων και ανίκανων να σκεφτούν φοιτητών. Ο φοιτητής αγνοεί ότι το πανεπιστήμιο έχει γίνει μια θεσμική οργάνωση της άγνοιας, ότι και η ίδια η «υψηλή κουλτούρα» διαλύεται στο ρυθμό της μαζικής παραγωγής καθηγητών, ότι όλοι αυτοί οι καθηγητές είναι ηλίθιοι και ότι, στην πλειονότητά τους, θα προκαλούσαν τον χλευασμό μέσα σ' οποιοδήποτε λύκειο και έτσι, εξακολουθεί να ακούει ευλαβικά τους δασκάλους του, επιδιώκοντας συνειδητά την απώλεια κάθε κριτικού πνεύματος, ώστε να μπορεί να συμμετέχει καλύτερα στη μυστικιστική ψευδαίσθηση πως έγινε «φοιτητής», κάποιος που ασχολείται σοβαρά με την απόκτηση σοβαρών γνώσεων, ευελπιστώντας ότι θα του εμπιστευτούν τις έσχατες αλήθειες. Είναι μια εμμηνόπαυση του πνεύματος. Ό,τι συμβαίνει σήμερα μέσα στα αμφιθέατρα των σχολών και των πανεπιστημίων, θα καταδικαστεί ως κοινωνικά βλαβερός θόρυβος στην μελλοντική επαναστατική κοινωνία. Ήδη ο φοιτητής προκαλεί τον γέλωτα.

Ο φοιτητής δεν αντιλαμβάνεται καν ότι η ιστορία αλλάζει ακόμα και αυτόν τον γελοίο «κλειστό» του κόσμο. Η περιβόητη «κρίση του πανεπιστημίου», λεπτομέρεια μιας γενικότερης κρίσης του μοντέρνου καπιταλισμού, παραμένει το αντικείμενο ενός διαλόγου κουφών ανάμεσα σε διάφορους ειδικούς. Εκφράζει απλούστατα τις δυσκολίες μιας αργοπορημένης προσαρμογής του ειδικού τούτου τομέα της παραγωγής σε ένα συνολικό μετασχηματισμό του παραγωγικού μηχανισμού. Τα κατάλοιπα της γερασμένης ιδεολογίας του φιλελεύθερου αστικού πανεπιστημίου πέφτουν στην κοινοτοπία από τη στιγμή που εξαφανίζεται η κοινωνική του βάση. Το πανεπιστήμιο μπόρεσε να θεωρησει τον εαυτό του ως αυτόνομη δύναμη την εποχή του καπιταλισμού της ελεύθερης ανταλλαγής και του φιλελεύθε-

ρου κράτους του, που του παραχωρούσε μια κάποια περιθωριακή ελευθερία. Στην πραγματικότητα όμως ήταν στενά εξαρτημένο από τις ανάγκες εκείνου του τύπου κοινωνίας: έπρεπε να προσφέρει στην σπουδάζουσα προνομιούχα μειονότητα μια επαρκή γενική κουλτούρα, προτού ενταχθεί εκ νέου στις γραμμές της διευθύνουσας τάξης από τις οποίες είχε μόλις βγει. Απ' αυτό προέρχεται και η γελοιοτήτα εκείνων των όλο νοσταλγία καθηγητών⁶, που είναι πικραμένοι για την απώλεια του παλιού τους ρόλου ως σκυλιά—φύλακες των μελλοντικών αφεντικών, για χάρη ενός ρόλου λιγότερο ευγενούς, ως τσομπανόσκυλα που οδηγούν, σύμφωνα με τις προγραμματισμένες ανάγκες του οικονομικού συστήματος, τις φουρνιές των «χαρτογιακάδων» στα εργοστάσια και στα γραφεία που τους περιμένουν. Είναι εκείνοι που αντιτάσσουν τους αρχαϊσμούς τους στην τεχνοκρατικοποίηση του πανεπιστημίου και συνεχίζουν απερίσπαστοι να ταΐζουν με τα αποφάγια μιας υποτιθέμενης γενικής κουλτούρας τους μελλοντικούς ειδικούς που δε θα ξέρουν τι να την κάνουν.

Σοβαρότεροι, και συνεπώς, πιο επικίνδυνοι, είναι οι εκσυγχρονιστές της αριστεράς και εκείνοι της U.N.E.F., που καθοδηγούνται από τους «εξτρεμιστές» της F.G.E.L., οι οποίοι διεκδικούν μια «μεταρρύθμιση της πανεπιστημιακής δομής», μια επανένταξη του πανεπιστημίου στην κοινωνική και οικονομική ζωή, δηλαδή, τον εναρμονισμό του με τις ανάγκες του μοντέρνου καπιταλισμού. Τα διάφορα πανεπιστήμια και σχολές, που περιβάλλονται ακόμα από κάποιο αναχρονιστικό γόητρο, μετατράπηκαν από χορηγοί της «γενικής κουλτούρας» προς χρήση της άρχουσας τάξης, σε εργοστάσια βεβιασμένης εκκόλαψης μεσαίων στελεχών. Δίχως, διόλου να αμφισβητούν την ιστορική αυτή πορεία που υποτάσσει άμεσα έναν από τους τελευταίους, σχετικά αυτόνομους, τομείς της κοινωνικής ζωής στις απαιτήσεις του εμπορευματικού συστήματος, οι προοδευτικοί μας διαμαρτύρονται για την καθυστέρηση και τις ατέλειες της πραγμάτωσής του. Είναι υπέρμαχοι του μελλοντικού κυβερνητικοποιημένου πανεπιστημίου, που ήδη προαναγγέλλεται εδώ κι εκεί⁷. Το εμπορευματικό σύστημα και οι σύγχρονοι λακέδες του, ιδού ο εχθρός.

Είναι όμως φυσικό κάθε διαμάχη να εκτυλίσσεται πάνω από το κεφάλι του φοιτητή, στον ουρανό των αφεντικών του, και του διαφεύγει τελείως: το σύνολο της ζωής του και, κατά μείζονα λόγο, το σύνολο της ζωής.

Εξαιτίας της φοβερά άθλιας οικονομικής του κατάστασης, ο φοιτητής είναι καταδικασμένος σε έναν ορισμένο τρόπο επιβίωσης, που είναι ελάχιστα αξιοζήλευτος. Ικανοποιημένος όμως πάντα, καθώς είναι, από το είναι του, ανάγει τη χυδαία αθλιότητά του σε πρωτότυπο στυλ ζωής: εξαθλίωση και μποεμισμός. Ο «μποεμισμός», όμως, που ήδη δεν ήταν πρωτότυπη λύση, δεν μπορεί ποτέ να βιωθεί αυθεντικά, αν δεν προηγηθεί μια πλήρης κι αμετάκλητη ρήξη με το πανεπιστημιακό περιβάλλον. Οι υπέρμαχοι του ανάμεσα στους φοιτητές (και όλοι τους κομπάζουν ότι είναι για λίγο μποέμ), δεν κάνουν άλλο, λοιπόν, από το να κρέμονται από μια πλαστή και εξευτελισμένη εκδοχή αυτού που, στην καλύτερη περίπτωση, δεν είναι παρά μια μέτρια ατομική λύση. Θα άξιζε να τους περιφρονήσουν ακόμα και οι ηλικιωμένες επαρχιώτισσες. Αυτοί οι «πρωτότυποι», εξακολουθούν 30 χρόνια μετά τον Β. Ράιχ⁸, αυτόν τον θαυμάσιο παιδαγωγό της νεολαίας, να έχουν τις πιο παραδοσιακές ερωτικές συμπεριφορές αναπαράγοντας τις γενικές σχέσεις της ταξικής κοινωνίας μέσα στις σεξουαλικές τους σχέσεις. Η καταλληλότητα του φοιτητή να στρατολογηθεί από μια οποιαδήποτε οργάνωση, μαρτυράει την ανικανότητά του. Στα στενά περιθώρια ατομικής ελευθερίας που επιτρέπει το ολοκληρωτικό θέαμα και, παρ' όλη τη σχετική άνεση χρόνου του, ο φοιτητής αγνοεί ακόμα την περιπέτεια, προτιμώντας έναν περιορισμένο καθημερινό χώρο-ρόχνο, που έχει φτιαχτεί για λογαριασμό του από τους φύλακες του ίδιου του θεάματος.

Μολονότι δεν τον υποχρεώνει κανείς, διαχωρίζει, από μόνος του, την εργασία και την ψυχαγωγία, διακηρύσσοντας υποκριτικά την περιφρόνησή του για τους «σπασί-κλες» και τα «σαΐνια». Δέχεται κάθε διαχωρισμό και ύστερα σπεύδει να κλαψουρίσει για την έλλειψη επικοινωνίας στις διάφορες θρησκευτικές, αθλητικές, πολιτικές ή συνδικαλιστικές «λέσχες». Είναι τόσο δυστυχημένος και ηλίθιος, ώστε φθάνει στο σημείο να εμπιστευθεί αυθόρ-

μητα και μαζικά τον εαυτό του στον παρα-αστυνομικό έλεγχο των ψυχιάτρων και των ψυχολόγων, που καθιέρωσε προς χρήση του η πρωτοπορία της σύγχρονης καταπίεσης και χειροκροτείται από τους «αντιπροσώπους» αυτού του ελέγχου, οι οποίοι, όπως είναι φυσικό, θεωρούν το Γραφείο Πανεπιστημιακής Ψυχολογικής Βοήθειας (B.A.P.U.) ως αναγκαία και σημαντική κατάκτηση⁹.

Ωστόσο η πραγματική αθλιότητα της φοιτητικής καθημερινής ζωής βρίσκει το άμεσο φανταστικό της αντιστάθμισμα στο κύριο όπιό της: το εμπόρευμα της κουλτούρας. Μέσα στο θέαμα της κουλτούρας, ο φοιτητής ξαναβρίσκει φυσικά τη θέση του ως ευλαβής οπαδός. Όντας κοντά στον τόπο παραγωγής του, δίχως να μπαίνει ποτέ μέσα – το Ιερό είναι απαγορευμένο σ' αυτόν – ο φοιτητής ανακαλύπτει τη «μοντέρνα κουλτούρα» σαν έκθαμβος θεατής. Σε μια εποχή όπου η τέχνη είναι νεκρή, παραμένει ο κύριος πιστός των θεάτρων και των κινηματογραφικών λεσχών και ο πιο άπληστος καταναλωτής του κατεψυγμένου πνεύματός της, που πουλιέται μέσα σε σελλοφάν στα σουπερ-μάρκετ για τις νοικοκυρές της αφθονίας. Συμμετέχει δίχως ενδοιασμούς, δίχως περίσκεψη και δίχως να κρατάει διόλου αποστάσεις. Είναι το φυσικό του στοιχείο. Αν δεν υπήρχαν τα «Πολιτιστικά Κέντρα» ο φοιτητής θα τα είχε εφεύρει. Επαληθεύει τέλεια τις πιο κοινότοπες αναλύσεις της αμερικάνικης κοινωνιολογίας του μάρκετινγκ: επιδεικτική κατανάλωση, καθιέρωση μιας διαφημιστικής διαφοροποίησης προϊόντων που είναι πανομοιότυπα μέσα στη μηδαμινότητά τους. (Περέκ ή Ρόμπ-Γκριγιέ, Γκοντάρ ή Λελούς).

Και όταν ενσαρκώνονται επί σκηνής οι «θεοί» που παράγουν ή οργανώνουν το πολιτιστικό του θέαμα, ο φοιτητής αποτελεί το κύριο κοινό τους, τον ιδεώδη πιστό τους. Έτσι πηγαίνει μαζικά στις πιο αρρωστημένες εκδηλώσεις τους: ποιός άλλος, εκτός από τον φοιτητή, θα γέμιζε τις αίθουσες, λόγου χάρη, όταν οι παπάδες των διαφόρων εκκλησιών έρχονται να εκθέσουν δημόσια τους ατέλειωτους διαλόγους τους (εβδομάδες της λεγόμενης μαρξιστικής σκέψης, συνέδρια των καθολικών διανοουμένων) ή όταν τα λείψανα της λογοτεχνίας συγκεντρώνονται για να διαπιστώσουν την ανικανότητά τους (πέντε χιλιάδες φοιτητές

στη συζήτηση «Τι μπορεί να κάνει η Λογοτεχνία;»).

Ανίκανος για πραγματικά πάθη, καταβροχθίζει με βουλιμία τις δίχως πάθος πολεμικές ανάμεσα στις βεντέτες του σνεγκεφαλισμού, πολεμικές που αφορούν ψεύτικα προβλήματα το ρόλος των οποίων είναι να καλύψουν τα αληθινά: Αλτουσέρ – Γκαραντύ – Σαρτρ – Μπαρτ – Πικάρ – Λεφέβρ – Λεβύ-Στρας – Χάλλιντεϊ – Σατελέ – Αντουάν. Ανθρωπισμός – Υπαρξισμός – Στρουκτουραλισμός – Επιστημονισμός – Νεοκριτικισμός – Διαλεκτικονατουραλισμός – Κυβερνητισμός – Πλανητισμός – Μεταφιλοσοφισμός.

Στην πρακτική του, θεωρεί τον εαυτό του πρωτοπορία, γιατί είδε την τελευταία ταινία του Γκοντάρ, αγόρασε το τελευταίο βιβλίο των *argumentistes*¹⁰, συμμετείχε στο τελευταίο «χάπενινγκ» του Λαπασάντ, εκείνου του μαλάκα. Αυτός ο άσχετος δέχεται ως «επαναστατικές» καινοτομίες, εγγυημένες με σφραγίδα, τα πιο ξεθωριασμένα υποκατάστατα παλιών ερευνών που ήταν όντως σημαντικές στην εποχή τους και που νοθεύτηκαν για να έχουν μεγαλύτερη επιτυχία στην αγορά. Το ζήτημα είναι να διατηρεί πάντοτε την πολιτιστική του υπόσταση. Ο φοιτητής νιώθει περήφανος που αγοράζει, όπως όλος ο κόσμος, τις επανεκδόσεις, σε βιβλίο τσέπης, μιας σειράς σημαντικών και δύσκολων κειμένων που η «μαζική κουλτούρα» διαδίδει με αυξανόμενο ρυθμό¹¹. Μόνο που δεν ξέρει να διαβάζει. Αρκείται να τα καταναλώνει με το βλέμμα.

Τα προσφιλέστερα αναγνώσματά του εξακολουθούν να είναι τα εξειδικευμένα έντυπα που ενορχηστρώνουν την φρενήρη κατανάλωση των πολιτιστικών γκάτζετ, δέχεται πειθήνια τα διαφημιστικά τους ουκάζια και τα κάνει κέντρο αναφοράς των γούστων του. Τη βρίσκει ακόμα με το *L' Express* και τον *L' Observateur* ή νομίζει ότι η *Le Monde*, της οποίας το ύφος είναι ήδη πολύ δύσκολο γι' αυτόν, είναι όντως μια «αντικειμενική» εφημερίδα, που αντικατοπτρίζει την επικαιρότητα. Για να διευρύνει τις γενικές γνώσεις του, καταβροχθίζει το *Planète*, το μαγικό περιοδικό που εξαφανίζει τις ρυτίδες και τα σπυριά των παλιών ιδεών. Με κάτι τέτοιους οδηγούς, πιστεύει ότι συμμετέχει στο σύγχρονο κόσμο και ότι μυείται στην πολιτική.

Γιατί ο φοιτητής, περισσότερο απ' ο,τιδήποτε άλλο, ευχαριστείται να είναι πολιτικοποιημένος. Μόνο που αγνοεί ότι συμμετέχει διαμέσου του ίδιου του θεάματος. Έτσι επαποικειοποιείται όλα τα καταρρακωμένα και γελοία κατάλοιπα μιας αριστεράς που καταστράφηκε εδώ και πάνω από σαράντα χρόνια από το «σοσιαλιστικό» ρεφορμισμό και τη σταλινική αντεπανάσταση. Αυτό συνεχίζει να το αγνοεί ενώ η εξουσία το γνωρίζει ξεκάθαρα και οι εργάτες με τρόπο συγκεχυμένο. Συμμετέχει με μια ηλίθια περηφάνεια στις πιο γελοίες εκδηλώσεις, που δεν προσελκύουν παρά μόνο αυτόν. Η ψευδής πολιτική συνείδηση βρίσκεται μέσα του σε καθαρή μορφή και ο φοιτητής συνιστά την ιδανική βάση για τις χειραγωγήσεις των φαντασματικών γραφειοκρατών των ετοιμοθάνατων οργανώσεων (από το αποκαλούμενο Κομμουνιστικό Κόμμα μέχρι την U.N.E.F.). Αυτές προγραμματίζουν με ολοκληρωτικό τρόπο τις πολιτικές του προτιμήσεις: κάθε απομάκρυνση ή υποψία θέλησης για ανεξαρτησία ξαναμπαίνει πειθήνια, μετά από μια παρωδία αντίστασης, σε μια τάξη πραγμάτων που δεν αμφισβητήθηκε ποτέ ούτε στιγμή¹². Όταν νομίζει ότι τα ξεπέρασε όλα αυτά, όπως εκείνοι που ονομάζονται, σύμφωνα με μια πραγματική αρρώστια της διαφημιστικής αντιστροφής, J.C.R. (E.K.N. – Επαναστατική Κομμουνιστική Νεολαία), ενώ δεν είναι ούτε νέοι, ούτε κομμουνιστές, ούτε επαναστάτες, δεν είναι παρά για να χειροκροτήσει με ενθουσιασμό το παπικό σύνθημα: *Ειρήνη στο Βιετνάμ*.

Ο φοιτητής είναι περήφανος που αντιτίθεται στους «αρχαϊσμούς» ενός Ντε Γκωλ, αλλά δεν αντιλαμβάνεται ότι το κάνει εν ονόματι λαθών του παρελθόντος, εγκλημάτων παγιάτικων (όπως ο σταλινισμός στην εποχή των Τολιάτι – Γκαρωντύ – Χρουσώφ – Μάο) και ότι έτσι η νίότη του είναι ακόμα πιο αρχαϊκή και από την εξουσία, η οποία, τουλάχιστον, διαθέτει πράγματι ό,τι χρειάζεται για να διοικήσει μια σύγχρονη κοινωνία.

Ο φοιτητής όμως δεν χαρακτηρίζεται από έναν μόνο αρχαϊσμό. Πιστεύει ότι πρέπει να έχει γενικές ιδέες πάνω σε κάθε θέμα, συνεκτικές αντιλήψεις για τον κόσμο, που προσδίδουν κάποιο νόημα στην ανάγκη του για ακτιβισμό

και αντιερωτική σεξουαλική δραστηριότητα. Να γιατί, ξεγελασμένοι από τα τελευταία σκιρτήματα των εκκλησιών, ρίχνεται με τα μούτρα στον αρχαϊσμό των αρχαϊσμών, για να λατρεύει το σάπιο κουφάρι του θεού και να προσκολληθεί στα αποσυντεθειμένα λείψανα των προϊστορικών θρησκειών, που θεωρεί αντάξια γι' αυτόν και την εποχή του. Μόλις που τολμάμε να το υπογραμμίσουμε, το φοιτητικό περιβάλλον, μαζί με το περιβάλλον των γηραιών κυριών της επαρχίας, αποτελεί τον τομέα όπου διατηρείται η ισχυρότερη δόση ασκούμενης θρησκείας και παραμένει ακόμα η καλύτερη «ιεραποστολική γη» (ενώ σ' όλες τις άλλες οι παπάδες φαγώθηκαν ήδη ή τους έχουν διώξει), όπου οι ιερωμένοι – φοιτητές εξακολουθούν να σοδομίζουν απροκάλυπτα χιλιάδες φοιτητές μέσα στα πνευματικά τους αποχωρητήρια.

Ανάμεσα στους φοιτητές, βέβαια, υπάρχουν και άνθρωποι που διαθέτουν ένα ικανοποιητικό διανοητικό επίπεδο. Αυτοί πρωτεύουν, δίχως κόπο, στις άθλιες εξετάσεις που έχουν σχεδιαστεί για τις μετριότητες και πρωτεύουν επειδή ακριβώς έχουν κατανοήσει το σύστημα, επειδή το περιφρονούν και ξέρουν ότι είναι εχθροί του. Παίρνουν απ' το σύστημα σπουδών ό,τι καλύτερο προσφέρει: τις υποτροφίες. Επωφελούμενοι από τις ατέλειες των εξετάσεων, που η ίδια η λογική τους τις υποχρεώνει εδώ και τώρα να διατηρούν ένα μικρό, καθαρά διανοητικό, τομέα, «την έρευνα», ετοιμάζονται ήσυχα-ήσυχα να φέρουν την αναταραχή στο υψηλότερο επίπεδο: η απροκάλυπτη περιφρόνηση τους για το σύστημα συμβαδίζει με τη διαύγεια που τους επιτρέπει ακριβώς να είναι ισχυρότεροι από τους λακέδες του συστήματος, και, πρώτα απ' όλα, διανοητικά. Οι άνθρωποι για τους οποίους μιλάμε, στην πραγματικότητα, φιγουράρουν ήδη ανάμεσα στους θεωρητικούς του επερχόμενου επαναστατικού κινήματος και κολακεύονται που θα είναι εξίσου γνωστοί με εκείνο, όταν θα αρχίσει να γίνεται λόγος γι' αυτό. Δεν κρύβουν από κανένα ότι αυτό που παίρνουν τόσο άνετα από το «σύστημα σπουδών», το χρησιμοποιούν για την καταστροφή του. Γιατί ο φοιτητής δεν μπορεί να εξεγερθεί ενάντια σε τίποτα, δίχως να εξεγερθεί ενάντια στις σπουδές του και η αναγκαιότητα αυτής της

εξέγερσης γίνεται λιγότερο φυσικά αισθητή απ' ό,τι στον εργάτη, που εξεγείρεται αυθόρμητα ενάντια στις συνθήκες του. Ο φοιτητής, όμως, είναι ένα προϊόν της μοντέρνας κοινωνίας, όπως ο Γκοντάρ και η Κόκα-Κόλα. Η απόλυτη αλλοτριώσή του δεν μπορεί να αμφισβητηθεί παρά μόνο με την αμφισβήτηση ολόκληρης της κοινωνίας. Αυτή η κριτική, όμως, δεν μπορεί να γίνει με κανένα τρόπο στο φοιτητικό πεδίο: ο φοιτητής, ως τέτοιος, ιδιοποιείται μια ψευδο-αξία που του απαγορεύει να συνειδητοποιήσει την πραγματική του στέρηση και παραμένει, εξαιτίας του γεγονότος αυτού, στο απόγειο της ψευδούς συνείδησης. Αλλά παντού όπου αρχίζει να αμφισβητείται η σύγχρονη κοινωνία υπάρχει και μια εξέγερση της νεολαίας που αντιστοιχεί άμεσα σε μια συνολική κριτική της φοιτητικής συμπεριφοράς.

Δεν αρκεί η σκέψη να αναζητάει την πραγματάωσή της, πρέπει και η πραγματικότητα να αναζητήσει τη σκέψη.

Μετά από μια μακρόχρονη περίοδο χειμερίας νάρκης και διαρκούς αντεπανάστασης, διαγράφεται, εδώ και μερικά χρόνια, μια νέα περίοδος αμφισβήτησης, της οποίας φορέας φαίνεται να είναι η νεολαία. Ωστόσο, η κοινωνία του θεάματος, μέσα στην αναπαράσταση του εαυτού της και των εχθρών της, επιβάλλει τις ιδεολογικές της κατηγορίες για την κατανόηση του κόσμου και της ιστορίας. Ανάγει ο,τιδήποτε συμβαίνει στη φυσική τάξη πραγμάτων και περικλείει τους αληθινούς νεωτερισμούς που αναγγέλλουν το *ξεπέρασμά* της μέσα στα περιορισμένα πλαίσια του δικού της απατηλού νεωτερισμού. Η εξέγερση της νεολαίας ενάντια στον τρόπο ζωής που της επιβάλλουν είναι, στην πραγματικότητα, το προοίμιο μιας ευρύτερης ανατροπής που θα αγκαλιάζει το σύνολο εκείνων που νιώθουν πιο έντονα πως είναι αδύνατο να ζήσουν, το πρελούδιο της επερχόμενης επαναστατικής εποχής. Μόνο που η κυρίαρχη ιδεολογία και τα καθημερινά όργανά της, σύμφωνα με τους πολυδοκιμασμένους μηχανισμούς αντιστροφής της πραγματικότητας, δεν μπορούν παρά να περιορίζουν αυτό το

πραγματικό ιστορικό κίνημα σε μια κοινωνικοφυσική ψευδο-κατηγορία: την Ιδέα της Νεολαίας (που η ίδια της η φύση την εξωθεί στην εξέγερση). Έτσι ανάγουν μια αναζωογόνηση της εξέγερσης στην αιώνια εξέγερση της νεολαίας, η οποία αναβιώνει σε κάθε γενιά για να σβήσει όταν «ο νέος εντάσσεται στη σοβαρότητα της παραγωγής και στη δραστηριότητα, εν όψει συγκεκριμένων και αληθινών σκοπών». Η «εξέγερση των νέων» αποτέλεσε και αποτελεί ακόμα αντικείμενο ενός αληθινού δημοσιογραφικού πληθωρισμού, ο οποίος την έκανε το θέαμα μιας πιθανής «εξέγερσης» που προσφέρουν για θαυμασμό, ώστε να εμποδίσει να γίνει βίωμα, μια παράλογη σφαίρα – ήδη ενσωματωμένη – αναγκαία για τη λειτουργία του κοινωνικού συστήματος. Αυτή η εξέγερση ενάντια στην κοινωνία καθησυχάζει την κοινωνία, γιατί πιστεύεται ότι παραμένει μερική, μέσα στο *απαρτχάιντ* των «προβλημάτων» της νεολαίας – όπως θα υπήρχαν προβλήματα της γυναίκας ή ένα πρόβλημα των μαύρων – και ότι διαρκεί μόνο για ένα μέρος της ζωής. Στην πραγματικότητα, αν υπάρχει ένα πρόβλημα της «νεολαίας» στη σύγχρονη κοινωνία, αυτό οφείλεται στο ότι η νεολαία¹³ αισθάνεται με περισσότερη οξύτητα τη βαθιά κρίση αυτής της κοινωνίας. Όντας κατεξοχήν προϊόν της σύγχρονης κοινωνίας, είναι κι η ίδια σύγχρονη, είτε για να ενσωματωθεί σ' αυτήν ανεπιφύλακτα, είτε για να την αρνηθεί ριζικά. Εκείνο, όμως, που πρέπει να μας εκπλήσσει δεν είναι το ότι η νεολαία εξεγείρεται, αλλά το ότι οι «ενήλικες» είναι τόσο παραιτημένοι. Και αυτό δεν επιδέχεται μυθολογική εξήγηση αλλά ιστορική: η προηγούμενη γενιά γνώρισε όλες τις ήττες και κατανάλωσε όλα τα ψέματα της περιόδου της επαίσχυντης αποσύνθεσης του επαναστατικού κινήματος.

Θεωρημένη καθ' εαυτή, η «Νεολαία» είναι ένας διαφημιστικός μύθος, ήδη βαθιά συνδεδεμένος με τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, ως έκφραση του δυναμισμού του. Αυτή η απατηλή πρωτοκαθεδρία της νεολαίας έγινε επιφυκτική με την ανάκαμψη της οικονομίας, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, εξαιτίας της μαζικής εισόδου στην αγορά μιας ολόκληρης κατηγορίας πιο εύπλαστων καταναλωτών, ενός ρόλου που εξασφαλίζει τα εχέγγυα ενσωμάτωσης στην

κοινωνία του θεάματος. Όμως η κυρίαρχη ερμηνεία του κόσμου βρίσκεται εκ νέου σε αντίφαση με την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα (γιατί είναι καθυστερημένη σε σχέση μ' αυτήν) και η νεολαία είναι εκείνη ακριβώς που πρώτη εκδηλώνει μια ακατανίκητη δίψα για ζωή και εξεγείρεται αυθόρμητα ενάντια στην καθημερινή ανία και το νεκρό χρόνο που ο παλιός κόσμος εξακολουθεί να εκκρίνει μέσα από τους διάφορους εκσυγχρονισμούς του. Η εξεγερμένη μερίδα της νεολαίας εκφράζει την καθαρή άρνηση, δίχως τη συνείδηση μιας προοπτικής ξεπεράσματος, τη μηδενιστική της άρνηση. Αυτή η προοπτική αναζητάει το δρόμο της και συγκροτείται παντού στον κόσμο. Πρέπει να φτάσει στη συνοχή της θεωρητικής κριτικής και την πρακτική οργάνωση της συνοχής αυτής.

Στο πιο στοιχειώδες επίπεδο, οι «Μπλουζόν νουάρ» σ' όλες τις χώρες, εκφράζουν με την μεγαλύτερη εμφανή βία την άρνηση ενσωμάτωσής τους. Όμως ο αφηρημένος χαρακτήρας της άρνησής τους δεν τους αφήνει καμιά πιθανότητα να ξεφύγουν από τις αντιφάσεις ενός συστήματος του οποίου δεν είναι παρά το αυθόρμητο αρνητικό προϊόν. Οι «Μπλουζόν νουάρ» παράγονται απ' όλες τις πλευρές της σημερινής τάξης πραγμάτων: την πολεοδομία των μεγάλων συγκροτημάτων κατοικιών, την αποσύνθεση των αξιών, την επέκταση της ολοένα και πιο ανιαρής καταναλωσιμής ψυχαγωγίας, τον ανθρωπιστικοαστυνομικό έλεγχο που τείνει να επεκταθεί στο σύνολο της καθημερινής ζωής, την οικονομική επιβίωση του οικογενειακού κυττάρου, που έχει χάσει κάθε νόημα. Περιφρονούν την εργασία, δέχονται, όμως, τα εμπορεύματα. Θα ήθελαν να έχουν όλα όσα τους δείχνει η διαφήμιση αμέσως και, δίχως να μπορούν να τα πληρώσουν. Αυτή η θεμελιώδης αντίφαση δεσπόζει σ' όλη τους την ύπαρξη και αποτελεί το πλαίσιο που εγκλωβίζει τη δική τους απόπειρα επιβεβαίωσης για την αναζήτηση μιας αληθινής ελευθερίας χρήσης του χρόνου, την ατομική επιβεβαίωση και τη δημιουργία ενός είδους κοινότητας. (Μόνο που τέτοιες μικροκοινότητες δημιουργούν εκ νέου, στο περιθώριο της ανεπτυγμένης κοινωνίας, ένα πρωτογονισμό όπου η αθλιότητα αναπαράγει αναπόφευκτα την ιεραρχία μέσα στη συμμορία. Αυτή η ιεραρχία,

που δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί παρά μόνο μέσα στον αγώνα με άλλες συμμορίες, απομονώνει την κάθε συμμορία και μέσα σε κάθε συμμορία, το άτομο. Ο «Μπλουζόν νουάρ» για να ξεφύγει απ' αυτή την αντίφαση, θα εξαναγκαστεί τελικά να εργαστεί για να αγοράσει εμπορεύματα – και γι' αυτό ένας ολόκληρος τομέας της παραγωγής έχει φτιαχτεί ειδικά για την αφομοίωση του ως καταναλωτή (μοτοσυκλέτες, ηλεκτρικές κιθάρες, ρούχα, δίσκοι κλπ) – ή να επιτεθεί στους νόμους του εμπορεύματος, είτε με τρόπο στοιχειώδη, κλέβοντάς το, είτε με τρόπο συνειδητό, φτάνοντας στην επαναστατική κριτική του κόσμου του εμπορεύματος. Η κατανάλωση εξημερώνει τα ήθη των νεαρών εξεγερμένων και η εξέγερσή τους ξεπέφτει στον χειρότερο κομπορμισμό. Ο κόσμος των «Μπλουζόν νουάρ» δεν έχει άλλη διέξοδο από την επαναστατική συνείδηση ή την τυφλή υπακοή μέσα στα εργοστάσια.

Οι Πρόβος αποτελούν την πρώτη μορφή ξεπεράσματος της εμπειρίας των «Μπλουζόν νουάρ», την οργάνωση της πρώτης πολιτικής της έκφρασης. Γεννήθηκαν χάρη σε μια συνάντηση ανάμεσα σε μερικά απόβλητα της αποσυντεθειμένης τέχνης σε αναζήτηση της επιτυχίας και σε μια μάζα νεαρών εξεγερμένων σε αναζήτηση της επιβεβαίωσης. Η οργάνωσή τους επέτρεψε και στους μεν και στους δε να προχωρήσουν και να φτάσουν σε ένα νέο ύψος αμφισβήτησης. Οι «καλλιτέχνες» έφεραν κάποιες τάσεις, ακόμα πολύ μυθοποιημένες, για το παιχνίδι, συνοδευόμενες από μια ιδεολογική σάλτσα. Οι νεαροί εξεγερμένοι δεν είχαν παρά την βία της εξέγερσής τους. Αφότου δημιουργήθηκε η οργάνωσή τους, οι δύο τάσεις παρέμειναν ξεχωριστές· η άνευ θεωρίας μάζα βρέθηκε εξαρχής υπό την κηδεμονία ενός μικρού στρώματος ύποπτων διευθυνόντων, που πασχίζουν να εξασφαλίσουν την «εξουσία» τους με τη δημιουργία μιας προβοταριακής ιδεολογίας. Αντί αυτή η βία των «Μπλουζόν νουάρ» να περάσει στο πεδίο των ιδεών, σε μιαν απόπειρα ξεπεράσματος της τέχνης, επικράτησε ο νεοκαλλιτεχνικός ρεφορμισμός. Οι Πρόβος είναι η έκφραση του έσχατου ρεφορμισμού που γέννησε ο μοντέρνος καπιταλισμός: εκείνου της καθημερινής ζωής. Ενώ δεν χρειάζεται τίποτα λιγότερο από μια διαρκή επανάσταση για να αλλά-

Ξει η ζωή, η ιεραρχία των Πρόβος πιστεύει – όπως πίστευε και ο Μπερνστάιν ότι ο καπιταλισμός θα μεταμορφωνόταν με τις μεταρρυθμίσεις σε σοσιαλισμό – ότι αρκεί να γίνουν μερικές βελτιώσεις για να τροποποιηθεί η καθημερινή ζωή. Επιλέγοντας το αποσπασματικό οι Πρόβος καταλήγουν να αποδεχτούν την ολότητα. Για να αποκτήσουν μια βάση, οι ηγέτες τους εφεύραν τη γελοία θεωρία του «Προβοταριάτου» (καλλιτεχνικοπολιτική σαλάτα αποτελούμενη απλοϊκά από τα μουχλιασμένα απομεινάρια μιας γιορτής που δε γνώρισαν), που προορίζεται σύμφωνα με αυτούς, να αντισταθεί στην υποτιθέμενη παθητικότητα και αστικοποίηση του προλεταριάτου, αιώνιο ρεφραίν όλων των κρετίνων αυτού του αιώνα. Επειδή ακριβώς απελπίζονται που δεν μπορούν να μεταμορφώσουν την ολότητα απελπίζουν και τις δυνάμεις που είναι οι μόνοι φορείς της ελπίδας ενός εφικτού ξεπεράσματος. Το Προλεταριάτο είναι η κινητήρια δύναμη της καπιταλιστικής κοινωνίας και, συνακόλουθα, ο θανάσιμος κίνδυνός της: γίνονται τα πάντα για να το καταστείλουν (κόμματα, γραφειοκρατικά συνδικάτα, αστυνομία που του επιτίθεται συχνότερα απ' ότι στους Πρόβος, αποικιοποίηση όλης του της ζωής γιατί αποτελεί τη μόνη πραγματικά απειλητική δύναμη. Οι Πρόβος δεν κατάλαβαν τίποτα απ' αυτά και έτσι είναι ανίκανοι να κάνουν την κριτική του συστήματος παραγωγής και, συνεπώς, παραμένουν αιχμάλωτοι ολόκληρου του συστήματος. Και όταν σε ένα εργατικό αντισυνδικαλιστικό ξεσηκωμό, η βάση τους προσχώρησε στην άμεση βία, οι ηγέτες στην κυριολεξία ξεπεράστηκαν από το κίνημα και μέσα στη σύγχυσή τους, δεν βρήκαν να κάνουν τίποτα καλύτερο από το να καταγγέλλουν τις «υπερβολές» και να προβαίνουν σε ειρηνικές εκκλήσεις, εγκαταλείποντας με αξιοθρήνητο τρόπο το πρόγραμμά τους: να προκαλούν τις αρχές για να αποκαλύπτουν τον κατασταλτικό χαρακτήρα τους (φωνάζοντας ότι τους προκαλούσε η αστυνομία). Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, κάλεσαν από το ραδιοφωνικό σταθμό τους τους νεαρούς ταραξίες να διδαχθούν από το παράδειγμα των Πρόβος, δηλαδή, των ηγετών που έδειξαν ξεκάθαρα ότι ο νεφελώδης «αναρχισμός» τους δεν είναι παρά ένα ακόμα ψέμα. Η εξεγερμένη βάση των Πρό-

βος δεν μπορεί να φτάσει στην επαναστατική κριτική αν δεν αρχίσει να εξεγείρεται ενάντια στους ηγέτες της, αν, δηλαδή, δε συνταχθεί με τις αντικειμενικές επαναστατικές δυνάμεις του Προλεταριάτου και δεν ξεφορτωθεί έναν Κονσταντ, τον επίσημο καλλιτέχνη της Βασιλικής Ολλανδίας, ή έναν Ντε Βρις, τον αποτυχημένο βουλευτή και θαυμαστή της αγγλικής αστυνομίας. Μόνον έτσι οι Πρόβος μπορούν να προχωρήσουν στην αυθεντική σύγχρονη αμφισβήτηση, που ήδη έχει μια πραγματική βάση μέσα στο κίνημά τους. Αν θέλουν όντως να μεταμορφώσουν τον κόσμο, πρέπει να απαλλαγούν από εκείνους που ικανοποιούνται να τον βάφουν άσπρο.

Με το να εξεγείρονται ενάντια στις σπουδές τους, οι αμερικανοί φοιτητές έθεσαν αυτόματα υπό αμφισβήτηση μια κοινωνία που χρειάζεται τέτοιες σπουδές. Η εξέγερσή τους (στο Μπέρκλεϋ και αλλού) ενάντια στην πανεπιστημιακή ιεραρχία, έδειξε εξαρχής τον χαρακτήρα της ως *εξέγερση ενάντια σ' ολόκληρο το κοινωνικό σύστημα που στηρίζεται στην ιεραρχία και τη δικτατορία της οικονομίας και του Κράτους*. Αρνούμενοι να ενσωματωθούν στις επιχειρήσεις, για τις οποίες τους προόριζαν φυσικότητα οι εξειδικευμένες σπουδές τους, θέτουν βαθιά υπό αμφισβήτηση ένα σύστημα παραγωγής όπου όλες οι δραστηριότητες και το προϊόν τους ξεφεύγουν ολοσχερώς από τους δημιουργούς τους. Έτσι, ψηλαφητά και μέσα σε μια ακόμα πολύ σημαντική σύγχυση, η εξεγερμένη αμερικάνικη νεολαία αναζητάει μέσα στην «κοινωνία της αφθονίας» μια συνεπή επαναστατική εναλλακτική λύση. Παραμένει, στο μεγαλύτερο μέρος της, προσκολλημένη σε δυό σχετικά τυχαίες όψεις της αμερικάνικης κρίσης: τους Μαύρους και το Βιετνάμ και οι μικρές οργανώσεις που απαρτίζουν τη «Νέα Αριστερά», πάσχουν βαριά από το γεγονός αυτό. Μολονότι εμφανίζουν στη μορφή τους μια αυθεντική απαίτηση για δημοκρατία, η αδυναμία του ανατρεπτικού τους περιεχομένου τις κάνει να ξαναπέφτουν σε επικίνδυνες αντιφάσεις. Η εχθρότητα απέναντι στην παραδοσιακή πολιτική των παλαιών οργανώσεων εύκολα αφομοιώνεται από την άγνοια του πολιτικού κόσμου, που εκφράζεται από μια μεγάλη έλλειψη πληροφοριών και από ψευδαι-

σθήσεις για το τι πραγματικά συμβαίνει στον κόσμο. Η αφηρημένη εχθρότητα απέναντι στην κοινωνία τους, τους οδηγεί στο θαυμασμό ή την υποστήριξη των εμφανέστερων εχθρών τους: των λεγόμενων σοσιαλιστικών γραφειοκρατιών, της Κίνας ή της Κούβας. Έτσι βρίσκουμε σε μια ομάδα όπως το «Resurgence Youth Movement» μια θανατική καταδίκη του κράτους και, ταυτόχρονα, μια εξύμνηση της «Πολιτιστικής Επανάστασης» που έγινε από την πιο γιγάντια γραφειοκρατία των σύγχρονων καιρών: την Κίνα του Μάο. Όμοια, η μισοελευθεριακή και μη διευθυντική τους οργάνωση κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή να ξαναπέσει, εξαιτίας της έκδηλης έλλειψης περιεχομένου, στην ιδεολογία της «δυναμικής των ομάδων» ή στον κλειστό κόσμο της σχέτας. Η μαζική κατανάλωση ναρκωτικών είναι η έκφραση μιας πραγματικής αθλιότητας και η διαμαρτυρία ενάντια σ' αυτή την πραγματική αθλιότητα: είναι η απαιτητή αναζήτηση της ελευθερίας σε έναν κόσμο δίχως ελευθερία, η θρησκευτική κριτική ενός κόσμου που ο ίδιος ξεπέρασε τη θρησκεία. Δεν είναι τυχαίο ότι τη συναντάμε κυρίως στους κύκλους των μπήνικ (αυτή τη δεξιά των νεαρών εξεγερμένων), επίκεντρο της ιδεολογικής άρνησης και της αποδοχής των πιο φανταστικών προλήψεων (Ζεν, πνευματισμός, μυστικισμός της «New Church» και άλλες μούχλες σαν τον Γκαντισμό και τον Ανθρωπισμό...). Οι αμερικανοί φοιτητές, αναζητώντας ένα επαναστατικό πρόγραμμα, διαπράττουν το ίδιο λάθος με τους Πρόβος, διακηρύσσοντας ότι είναι «η πιο εκμεταλλευόμενη τάξη της κοινωνίας». Οφείλουν ήδη από τώρα να καταλάβουν ότι τα συμφέροντά τους δεν είναι διαφορετικά από τα συμφέροντα όλων εκείνων που υφίστανται την γενικευμένη καταπίεση και την εμπορευματική σκλαβιά.

Στην Ανατολή, ο γραφειοκρατικός ολοκληρωτισμός αρχίζει και αυτός να γεννάει τις αρνητικές του δυνάμεις. Η εξέγερση των νέων είναι ιδιαίτερα βίαιη και δε γίνεται γνωστή παρά μόνο από τους αφορισμούς των διαφόρων οργάνων του μηχανισμού ή από τα αστυνομικά μέτρα που υιοθετεί για να την αναχαιτίσει. Μαθαίνουμε έτσι ότι μια μερίδα της νεολαίας δεν «σέβεται πλέον την ηθική και οικογενειακή τάξη (όπως υφίσταται εκεί με την απεχθέστερη

αστική της μορφή), παραδίδεται στην “κραιπάλη”, περιφρονεί την εργασία και δεν υπακούει πια στην αστυνομία του κόμματος». Και στην Ε.Σ.Σ.Δ. διορίζουν έναν υπουργό ειδικά για την καταπολέμηση του «χουλιγκανισμού». Παράλληλα, όμως, μ’ αυτή τη διάχυτη εξέγερση τείνει να εκδηλωθεί μια πιο συγκροτημένη αμφισβήτηση και οι ομάδες ή τα μικρά παράνομα περιοδικά εμφανίζονται και εξαφανίζονται ανάλογα με τις διακυμάνσεις της αστυνομικής καταστολής. Το πιο σημαντικό γεγονός ήταν η έκδοση του βιβλίου *Ανοιχτή Επιστολή προς το Πολωνικό Εργατικό Κόμμα* από τους νεαρούς *Κουρόν* και *Μοτζελέφσκι*. Στο κείμενο αυτό δηλώνουν απερίφραστα την αναγκαιότητα «κατάργησης των σημερινών παραγωγικών και κοινωνικών σχέσεων», και αναγνωρίζουν ότι γι’ αυτόν τον σκοπό «η επανάσταση είναι αναπόφευκτη». Η ιντελιγκέντσια των χωρών της Ανατολής επιζητεί τώρα να καταστήσει συνειδητούς και να διατυπώσει ξεκάθαρα τους λόγους αυτής της κριτικής που οι εργάτες υλοποίησαν στο Ανατολικό Βερολίνο, τη Βαρσοβία και τη Βουδαπέστη, της προλεταριακής κριτικής της γραφειοκρατικής ταξικής εξουσίας. Η εξέγερση αυτή πάσχει βαθιά από το μειονέκτημα ότι θέτει εξ αρχής τα πραγματικά προβλήματα και τη λύση τους. Ενώ στις άλλες χώρες το κίνημα είναι επικτό αλλά ο σκοπός παραμένει μυθοποιημένος, στις ανατολικές γραφειοκρατίες η αμφισβήτηση είναι δίχως ψευδαισθήσεις και οι σκοποί της γνωστοί. Γι’ αυτήν το θέμα είναι να επινοήσει τις μορφές πραγμάτωσής τους, να ανοίξει το δρόμο που οδηγεί σ’ αυτούς.

Όσο για την εξέγερση των νεαρών Άγγλων, βρήκε την πρώτη οργανωμένη έκφρασή της στο κίνημα ενάντια στην ατομική βόμβα. Αυτός ο μερικός αγώνας, με βάση το αίριο πρόγραμμα της *Επιτροπής των Εκατό* – που συγκέντρωσε μέχρι και 300.000 διαδηλωτές – πραγματοποίησε την ομορφότερη χειρονομία του, την άνοιξη του 1963, με το σκάνδαλο RSG 6¹⁴. Δεν μπορούσε όμως παρά να οπισθοδρομήσει ελλείψει προοπτικών και να αφομοιωθεί από τα κατάλοιπα της παραδοσιακής πολιτικής και τους μεγαλόψυχους ειρηνιστές. Ο αρχαϊσμός του ελέγχου στην καθημερινή ζωή, χαρακτηριστικός της Αγγλίας, δεν μπόρεσε να

αντισταθεί στην επίθεση του σύγχρονου κόσμου, και η επιταχυνόμενη αποσύνθεση των αιώνιων αξιών γεννάει ριζικά επαναστατικές τάσεις, μέσα στην κριτική όλων των όψεων του τρόπου ζωής¹⁵. Οι απαιτήσεις αυτής της νεολαίας θα πρέπει να συναντήσουν την αντίσταση μιας εργατικής τάξης, από τις μαχητικότερες στον κόσμο, της τάξης των shop-stewards και των «άγριων απεργιών» και η νίκη των αγώνων τους δεν μπορεί να αναζητηθεί παρά μόνο μέσα σε κοινές προοπτικές. Η κατάρρευση της σοσιαλδημοκρατίας, που κατέχει την εξουσία, προσφέρει μια ακόμα ευκαιρία για τη συνάντησή τους. Οι εκρήξεις που θα προκαλέσει μια τέτοια συνάντηση, θα είναι αφάνταστα πιο φοβερές απ' αυτές που είδαμε στο Άμστερνταμ. Η προβοταρική εξέγερση δεν θα είναι μπροστά τους παρά παιδικό παιχνίδι. Μόνο έτσι μπορεί να γεννηθεί ένα πραγματικά επαναστατικό κίνημα όπου οι πρακτικές ανάγκες θα έχουν βρει την απάντησή τους.

Η Ιαπωνία είναι η μόνη ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα όπου πραγματοποιήθηκε ήδη αυτή η ένωση της σπουδάζουσας νεολαίας και των πρωτοπόρων εργατών.

Η *Ζενγκακούρεν*, η φημισμένη οργάνωση των επαναστατών φοιτητών και η *Λίγκα των Μαρξιστών Εργαζόμενων Νέων*, είναι οι δύο σημαντικές οργανώσεις, που συγκροτήθηκαν με βάση τον κοινό προσανατολισμό της *Επαναστατικής Κομμουνιστικής Λίγκας* (L.C.R.¹⁶). Αυτή η συγκρότηση έφτασε ήδη στο σημείο να θέτει το πρόβλημα της επαναστατικής οργάνωσης. Επιτίθεται ταυτόχρονα, και δίχως ψευδαισθήσεις, στον καπιταλισμό της Δύσης και στη γραφειοκρατία των λεγόμενων σοσιαλιστικών χωρών. Συσπειρώνει ήδη μερικές χιλιάδες φοιτητών κι εργατών, οργανωμένων πάνω σε δημοκρατική κι αντιιερραρχική βάση, με όλα τα μέλη να συμμετέχουν σ' όλες τις δραστηριότητες της οργάνωσης. Έτσι, οι γιαπωνέζοι επαναστάτες είναι οι πρώτοι στον κόσμο οι οποίοι διεξάγουν μεγάλους οργανωμένους αγώνες, που αναφέρονται σε ένα προωθημένο πρόγραμμα με πλατιά μαζική συμμετοχή. Χιλιάδες εργάτες και φοιτητές κατεβαίνουν συνεχώς στους δρόμους, αντιμετωπίζοντας βίαια τη γιαπωνέζικη αστυνομία. Και όμως η L.C.R., αν και αγωνίζεται πεισματικά ενάντια στα

δύο συστήματα, δεν τα εξηγεί ολοκληρωμένα και συγκεκριμένα. Πασχίζει ακόμα να ορίσει επακριβώς τη γραφειοκρατική εκμετάλλευση, ενώ δεν έχει ακόμα φτάσει στο σημείο να διατυπώσει ρητά τους χαρακτήρες του μοντέρνου καπιταλισμού, την κριτική της καθημερινής ζωής, και την κριτική του θεάματος. Η Επαναστατική Κομμουνιστική Λίγκα παραμένει βασικά μια κλασική προλεταριακή οργάνωση. Είναι σήμερα ο πιο σημαντικός επαναστατικός σχηματισμός του κόσμου και πρέπει να γίνει εφεξής από τους πόλους συζήτησης και συσπείρωσης της νέας προλεταριακής επαναστατικής κριτικής σε παγκόσμιο επίπεδο.

Να δημιουργήσουμε επιτέλους την κατάσταση που θα καθιστά αδύνατη κάθε οπισθοδρόμηση

«Να είσαι πρωτοπορία, σημαίνει να συμβαδίζεις με την πραγματικότητα¹⁷». Η ριζική κριτική του σύγχρονου κόσμου πρέπει τώρα να έχει ως αντικείμενο και ως στόχο την ολότητα. Πρέπει να αναφέρεται αναπόσπαστα στο πραγματικό της παρελθόν, στο τι πραγματικά είναι και στις προοπτικές μεταμόρφωσής του. Και αυτό γιατί, για να μπορέσει να πει όλη την αλήθεια του σημερινού κόσμου και, ακόμα περισσότερο, για να διατυπώσει το σχέδιο της ολικής ανατροπής του, πρέπει να είναι ικανή να αποκαλύψει ολόκληρη την κρυφή ιστορία του, δηλαδή, να κοιτάξει με έναν τρόπο ολότελα απομυθοποιημένο και ριζικά κριτικό, την ιστορία ολόκληρου του διεθνούς επαναστατικού κινήματος, που εγκαινιάστηκε εδώ και πάνω από έναν αιώνα από το προλεταριάτο των δυτικών χωρών, τις «ήττες» του και τις «νίκες» του. «Αυτό το κίνημα ενάντια στο σύνολο της οργάνωσης του παλιού κόσμου έχει τελειώσει από πολύ καιρό¹⁸» και απέτυχε. Η έσχατη ιστορική εκδήλωσή του ήταν η ήττα της προλεταριακής επανάστασης στην Ισπανία (στη Βαρκελώνη, το Μάη του 1937). Οι επίσημες «ήττες» του, ωστόσο, καθώς και οι επίσημες «νίκες» του, πρέπει να κρίνονται στο φως των συνεπειών τους και οι αλήθειες τους πρέπει να αποκατασταθούν. Έτσι μπορούμε να βεβαιώσουμε «ότι υπάρχουν ήττες που είναι νίκες και νίκες

πιο epαίσχυντες από τις ήττες» (Καρλ Λήμπκνεχτ, την παρ-
ραμονή της δολοφονίας του). Η πρώτη μεγάλη «ήττα» της
προλεταριακής εξουσίας, η Κομμούντα του Παρισιού, στην
πραγματικότητα, είναι η πρώτη μεγάλη νίκη της, διότι το
πρωτόγονο προλεταριάτο επιβεβαίωσε για πρώτη φορά την
ιστορική του ικανότητα να διευθύνει με τρόπο ελεύθερο
όλες τις όψεις της κοινωνικής ζωής· όμοια, η πρώτη μεγάλη
«νίκη» της, η μπολσεβίκικη επανάσταση, δεν είναι σε τε-
λική ανάλυση, παρά η πιο βαριά από συνέπειες ήττα της.
Ο θρίαμβος της μπολσεβίκικης τάξης πραγμάτων συμπί-
πτει με το κίνημα της διεθνούς αντεπανάστασης που άρ-
χισε με την συντριβή των Σπαρτακιστών από τη Γερμα-
νική «Σοσιαλδημοκρατία». Ο κοινός τους θρίαμβος ήταν
βαθύτερος από τη φαινομενική τους αντίθεση και αυτή η
μπολσεβίκικη τάξη πραγμάτων δεν ήταν, σε τελική ανάλυ-
ση, παρά μια νέα μεταμφέση και μια ιδιαίτερη μορφή της
παλιάς τάξης πραγμάτων. Τα αποτελέσματα της ρώσικης
αντεπανάστασης ήταν, στο εσωτερικό, η εγκαθίδρυση και
η ανάπτυξη ενός νέου τύπου εκμετάλλευσης, του γραφειο-
κρατικού κρατικού καπιταλισμού, και στο εξωτερικό, ο
πολλαπλασιασμός των τμημάτων της λεγόμενης Κομμουνι-
στικής Διεθνούς, θυγατρικών προορισμένων να υπερασπί-
σουν και να διαδώσουν το μοντέλο της. Ο καπιταλισμός,
στις διάφορες παραλλαγές του, γραφειοκρατικές και αστι-
κές, άνοιξε εκ νέου πάνω στα πτώματα των ναυτών της
Κρονστάνδης και των χωρικών της Ουκρανίας, των εργα-
τών του Βερολίνου, του Κιέλου, του Τορίνο, της Σαγκάης
και, αργότερα, της Βαρκελώνης.

Η Γ΄ Διεθνής, δημιουργημένη φαινομενικά από τους
μπολσεβίκους για να αγωνιστεί ενάντια στα κατάλοιπα της
ρεφορμιστικής γραφειοκρατίας της Β΄ Διεθνούς και για να
συσπειρώσει την πρωτοπορία του προλεταριάτου «μέσα
στα επαναστατικά κομμουνιστικά κόμματα», ήταν υπερβο-
λικά συνδεδεμένη με τους δημιουργούς της και τα συμφέ-
ροντά τους για να μπορέσει να πραγματοποιήσει την αλη-
θινή σοσιαλιστική επανάσταση. Στην πραγματικότητα, η
Β΄ Διεθνής ήταν η αλήθεια της Γ΄. Από πολύ νωρίς το ρω-
σικό μοντέλο επιβλήθηκε στις εργατικές οργανώσεις της
Δύσης και η εξέλιξή τους υπήρξε ταυτόσημη. Στην ολο-

κληρωτική δικτατορία της Γραφειοκρατίας, νέας άρχουσας τάξης πάνω στο ρώσικο προλεταριάτο, αντιστοιχούσε στο επίπεδο των οργανώσεων αυτών η κυριαρχία ενός στρώματος πολιτικών και συνδικαλιστικών γραφειοκρατών πάνω στην μεγάλη μάζα των εργατών, των οποίων τα συμφέροντα έρχονταν σε κατάφωρη αντίθεση με τα δικά της. Το σταλινικό τέρας στοίχειωνε την εργατική συνείδηση, ενώ ο καπιταλισμός, στο δρόμο της γραφειοκρατικοποίησης και της υπερανάπτυξης, έλυne τις εσωτερικές του κρίσεις και διακήρυσσε όλο υπερηφάνεια τη νέα του νίκη, που θεωρεί διαρκή. Μία και μοναδική κοινωνική μορφή, που φαινομενικά μοιάζει να διαφέρει και να ποικίλλει, κατακτά τον κόσμο κι οι αρχές του παλιού κόσμου εξακολουθούν να κυβερνούν το σύγχρονο κόσμο μας. Οι νεκροί στοιχειώνουν ακόμα τα μυαλά των ζωντανών.

Στα πλαίσια του κόσμου τούτου, οι υποτιθέμενες επαναστατικές οργανώσεις δεν κάνουν άλλο από το να τον αντιμάχονται φαινομενικά, στο ίδιο του το έδαφος, διαμέσου των μεγαλύτερων μυθοποιήσεων. Αναφέρονται όλες σε ιδεολογίες, περισσότερο ή λιγότερο, απολιθωμένες και, σε τελική ανάλυση, δεν κάνουν άλλο από το να συμμετέχουν στην εδραίωση της κυρίαρχης τάξης πραγμάτων. Τα συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα, που σφυρηλατήθηκαν από την εργατική τάξη για τη χειραφέτησή της, κατόνησαν απλοί ρυθμιστές του συστήματος, ατομική ιδιοκτησία ηγετών που εργάζονται για τη δική τους χειραφέτηση και κατέχουν μια θέση μέσα στη διευθυντική τάξη, μιας κοινωνίας την οποία ούτε που διανοούνται ποτέ να αμφισβητήσουν. Το πραγματικό πρόγραμμα αυτών των συνδικάτων και κομμάτων δεν κάνει άλλο από το να δανείζεται μηχανικά την «επαναστατική» φρασεολογία και χρησιμοποιεί, στην ουσία, τα συνθήματα του πιο γλυκανάλατου ρεφορμισμού, μια που κι ο ίδιος ο καπιταλισμός γίνεται επίσημα ρεφορμιστικός. Εκεί όπου μπόρεσαν να πάρουν την εξουσία – σε χώρες ακόμα πιο καθυστερημένες απ' τη Ρωσία – δεν το έκαναν παρά για να αναπαράγουν το σταλινικό μοντέλο του αντεπαναστατικού ολοκληρωτισμού¹⁹. Αλλού αποτελούν το στατικό κι αναγκαίο συμπλήρωμα²⁰ της αυτορρύθμισης του γραφειοκρατικοποιημένου καπιταλισμού,

την αντίφαση που είναι απαραίτητη για να διατηρήσει τον αστυνομικό του ανθρωπισμό. Από την άλλη μεριά, παραμένουν, απέναντι στις εργατικές μάζες, οι σταθεροί εγγυητές και οι άνευ όρων υποστηρικτές της γραφειοκρατικής αντεπανάστασης, τα πειθήνια όργανα της εξωτερικής της πολιτικής. Μέσα σε ένα κόσμο θεμελιακά ψεύτη, είναι οι φορείς του ριζικότερου ψέματος και εργάζονται για τη διαιώνιση της παγκόσμιας δικτατορίας της οικονομίας και του κράτους. Όπως δηλώνουν οι καταστασιακοί, «ένα κοινωνικό μοντέλο, κυρίαρχο σε παγκόσμια κλίμακα, το οποίο τείνει στην ολοκληρωτική αυτορρύθμιση, το αντιμάχονται μόνον φαινομενικά οι ψευδείς αμφισβητήσεις που τοποθετούνται σταθερά στο ίδιο του το έδαφος, απάτες οι οποίες ενισχύουν, αντίθετα, αυτό το μοντέλο. Ο γραφειοκρατικός ψευδο-σοσιαλισμός δεν είναι παρά η πιο μεγαλειώδης απ' αυτές τις μεταμφιέσεις του παλιού ιεραρχικού κόσμου της αλλοτριωμένης εργασίας»²¹. Ο φοιτητικός συνδικαλισμός δεν είναι μέσα σ' όλα αυτά παρά η καρικατούρα μιας καρικατούρας, η γελοία και άχρηστη επανάληψη ενός εκφυλισμένου συνδικαλισμού.

Η θεωρητική και πρακτική καταγγελία του σταλινισμού, σ' όλες του τις μορφές, θα πρέπει να είναι η βασική κοινοτοπία κάθε μελλοντικής επαναστατικής οργάνωσης. Είναι ολοφάνερο, λογουχάρη στη Γαλλία, όπου η οικονομική καθυστέρηση κάνει να υποχωρεί ακόμα περισσότερο η συνείδηση της κρίσης, ότι το επαναστατικό κίνημα δε θα μπορέσει να ξαναγεννηθεί παρά μόνο πάνω στα ερείπια του αφανισμένου σταλινισμού. Η καταστροφή του σταλινισμού πρέπει να γίνει το *Defenda Carthago* της τελευταίας επανάστασης της προϊστορίας.

Η επανάσταση αυτή θα πρέπει και η ίδια να κόψει οριστικά κάθε δεσμό με την προϊστορία της και να αντλήσει όλη την ποιήσή της από το μέλλον. Οι «αναστημένοι Μπολσεβίκοι» που παίζουν τη φάρσα του «μιλιτανισμού» μέσα στα διάφορα αριστεριστικά γκρουπούσκουλα, είναι η μούχλα του παρελθόντος και, με κανένα τρόπο, δεν προαναγγέλλουν το αύριο. Απομεινάρια του μεγάλου ναυαγίου της «προδομένης επανάστασης» εμφανίζονται ως οι πιστοί υπέρμαχοι της μπολσεβίκικης ορθοδοξίας: η υπε-

ράσπιση της ΕΣΣΔ είναι το αξεπέραστο πιστεύω τους και η σκανδαλώδης παραίτησή τους.

Δεν μπορούν πια να τρέφουν αυταπάτες παρά μόνο για τις περιβόητες υπανάπτυκτες χώρες²² όπου επικυρώνουν οι ίδιοι τη θεωρητική υπανάπτυξη. Από το *Partisans* (όργανο των συμφιλιωμένων σταλινοτροτσκιστών) μέχρι όλες τις τάσεις και μισοτάσεις που διεκδικούν τον «Τρότσκυ» μέσα και έξω από την Δ' Διεθνή, βασιλεύει η ίδια επαναστατιστική ιδεολογία και η ίδια πρακτική και θεωρητική ανικανότητα κατανόησης των προβλημάτων του σύγχρονου κόσμου. Σαραντά χρόνια αντεπαναστατικής ιστορίας τους χωρίζουν από την Επανάσταση. Κάνουν λάθος γιατί δε βρίσκονται πια στο 1920 και το 1920 έκαναν ήδη λάθος. Η διάλυση της «υπερριστεριστικής» ομάδας *Socialisme ou Barbarie*, μετά τη διάσπασή της σε δύο φράξιες τη «μοντερνιστική καρντανική» (Καρντάν: ψευδώνυμο του Καστοριάδη, ΣτΜ) και την «παλαιομαρξιστική» (του *Rouvoir Ounvier*) αποδεικνύει, λες και ήταν απαραίτητο, ότι δεν μπορεί να υπάρξει επανάσταση έξω από το μοντέρνο, ούτε σύγχρονη σκέψη έξω από την επαναστατική κριτική που πρέπει να εφευρεθεί εκ νέου²³. Είναι χαρακτηριστική, με την έννοια ότι κάθε διαχωρισμός των δύο αυτών όψεων ξεπέφτει αναπόφευκτα είτε στο μουσείο της περατωμένης επαναστατικής προϊστορίας είτε μέσα στο μοντερνισμό της εξουσίας, δηλαδή, μέσα στην κυρίαρχη αντεπανάσταση: *Vois Ounvière* ή *Arguments*.

Όσο για τα διάφορα «αναρχικά» γκρουπούσκουλα, που είναι όλα δέσμια αυτής της ονομασίας, δε διαθέτουν τίποτα περισσότερο απ' αυτή την ιδεολογία που έχει περιοριστεί σε μια απλή ετικέτα. Η απίστευτη εφημερίδα *Monde Libertaire* που προφανώς συντάσσεται από φοιτητές, φτάνει στον πιο φανταστικό βαθμό σύγχυσης και βλακειάς. Αυτοί οι άνθρωποι ανέχονται ουσιαστικά τα πάντα, αφού ανέχονται ο ένας τον άλλο.

Η κυρίαρχη κοινωνία, που κολακεύεται για το συνεχές εκσυγχρονισμό της, πρέπει να βρει τώρα συνομιλητή, δηλαδή, την εκσυγχρονισμένη άρνηση που η ίδια γεννάει²⁴. «Ας αφήσουμε τώρα στους νεκρούς τη φροντίδα να θάψουν τους νεκρούς τους και να τους μοιρολογήσουν.» Οι πρακτι-

κές απομυθοποιήσεις του ιστορικού κινήματος απαλλάσσουν την επαναστατική συνείδηση από τα φαντάσματα που τη στοιχειώναν· η επανάσταση της καθημερινής ζωής βρίσκεται αντιμέτωπη με τα τεράστια καθήκοντα που πρέπει να εκπληρώσει. Η επανάσταση, όπως και η ζωή που προαναγγέλει, πρέπει να εφευρεθούν εκ νέου. Αν το επαναστατικό σχέδιο παραμένει θεμελιακά το ίδιο: η κατάργηση της ταξικής κοινωνίας, αυτό οφείλεται στο ότι οι συνθήκες μέσα στις οποίες γεννιέται δε μετασχηματίστηκαν ριζικά πουθενά. Θα πρέπει τώρα να το αναλάβουμε εκ νέου με αυξημένο ριζοσπαστισμό και συνοχή, διδασκόμενοι από την εμπειρία της χρεωκοπίας των παλιών φορέων του, ώστε να εμποδίσουμε την αποσπασματική του πραγμάτωση να επιφέρει μια νέα διαίρεση της κοινωνίας.

Αφού η πάλη ανάμεσα στην εξουσία και το νέο προλεταριάτο δεν μπορεί να διεξαχθεί παρά στο επίπεδο της ολότητας, το μελλοντικό επαναστατικό κίνημα οφείλει να καταργήσει, μέσα στους κόλπους του, ό,τι τείνει να αναπαράγει τα αλλοτριωμένα προϊόντα του εμπορευματικού συστήματος²⁵ ταυτόχρονα, οφείλει να είναι η ζωντανή κριτική και η άρνηση του, που εμπεριέχει όλα τα στοιχεία του εφικτού ξεπεράσματος. Όπως σωστά το είδε ο Λούκατς (για να το εφαρμόσει, όμως, σε ένα αντικείμενο που δεν άξιζε τον κόπο: το μπολσεβίκικο κόμμα), η επαναστατική οργάνωση είναι η αναγκαία εκείνη μεσολάβηση ανάμεσα στη θεωρία και την πρακτική, ανάμεσα στον άνθρωπο και την ιστορία, ανάμεσα στις μάζες των εργαζομένων και το προλεταριάτο που έχει συγκροτηθεί σε τάξη. Οι θεωρητικές τάσεις και παρεκκλίσεις πρέπει αμέσως να μετατραπούν σε οργανωτικό ζήτημα, αν θέλουν να δείξουν το δρόμο της πραγμάτωσής τους. Το ζήτημα της οργάνωσης θα είναι η έσχατη κρίση του νέου επαναστατικού κινήματος, το δικαστήριο που θα κρίνει τη συνοχή του ουσιαστικού σχεδίου του: τη διεθνή πραγμάτωση της απόλυτης εξουσίας των *Εργατικών Συμβουλίων*, όπως προεικονίστηκε από την εμπειρία των προλεταριακών επαναστάσεων αυτού του αιώνα. Μια τέτοια οργάνωση θα πρέπει να προωθηθεί τη ριζική κριτική όλων όσων στηρίζουν την κοινωνία, που αυτή αντιμάχεται: την εμπορευματική παραγωγή,

την ιδεολογία μ' όλες τις μεταμφιέσεις της, το κράτος και τα σχίσματα που επιβάλλει.

Το σχίσμα ανάμεσα στη θεωρία και την πρακτική, υπήρξε ο βράχος που πάνω του συνετρίβη το παλιό επαναστατικό κύμα. Μόνον οι κορυφαίες στιγμές των προλεταριακών αγώνων ξεπέρασαν αυτό το σχίσμα για να ξαναβρουν την αλήθεια τους. Καμιά οργάνωση δεν τόλμησε ακόμα να πηδήξει αυτή τη Ρόδο. Η ιδεολογία, όσο «επαναστατική» και αν είναι, βρίσκεται πάντα στην υπηρεσία των αφεντικών, είναι το σήμα κινδύνου που αποκαλύπτει τον μεταμφιεσμένο εχθρό. Να γιατί η κριτική της ιδεολογίας πρέπει να αποτελεί, σε τελική ανάλυση, το κεντρικό πρόβλημα της επαναστατικής οργάνωσης. Μόνο ο αλλοτριωμένος κόσμος γεννάει το ψέμα και αυτό δε θα μπορούσε να ξαναεμφανιστεί στο εσωτερικό της οργάνωσης εκείνης που διατείνεται πως είναι φορέας της κοινωνικής αλήθειας δίχως και αυτή η ίδια να μεταμορφωθεί σε ένα ακόμα ψέμα, μέσα σε έναν κόσμο θεμέλιακά ψεύτη.

Η επαναστατική οργάνωση που σχεδιάζει να πραγματοποιήσει την απόλυτη εξουσία των Εργατικών Συμβουλίων, πρέπει να γίνει το περιβάλλον όπου προεικονίζονται όλες οι θετικές όψεις της εξουσίας αυτής. Γι' αυτό πρέπει να διεξάγει έναν αγώνα μέχρι θανάτου ενάντια στην λενινιστική θεωρία περί οργάνωσης. Η επανάσταση του 1905 και η αυθόρμητη οργάνωση των Ρώσων εργαζομένων σε Σοβιέτ ήταν ήδη μια έμπρακτη κριτική²⁶ αυτής της ολέθριας θεωρίας. Το μπολσεβίκικο κίνημα, ωστόσο, επέμενε να πιστεύει πως ο εργατικός αυθορμητισμός δεν μπορούσε να υπερβεί την «τρεϊντιουνιονίστικη» συνείδηση και ήταν ανίκανος να συλλάβει την «ολότητα», κάτι που ισοδυναμούσε με τον αποκεφαλισμό του προλεταριάτου για να επιτρέψει στο κόμμα να τεθεί επικεφαλής της επανάστασης. Κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει τόσο ανελέητα, όπως έκανε ο Λένιν, την ιστορική ικανότητα του προλεταριάτου να χειραφετηθεί από μόνο του δίχως να αμφισβητήσει και την ικανότητά του να διευθύνει εξ ολοκλήρου τη μελλοντική κοινωνία. Μέσα σε μια τέτοια προοπτική, το σύνθημα «όλη η εξουσία στα Σοβιέτ» δεν σήμαινε άλλο από την κατάκτηση των Σοβιέτ από το Κόμμα, την εγκαθί-

δρυσση του κομματικού κράτους στη θέση του κράτους του ένοπλου προλεταριάτου που ξεψυχούσε.

Αυτό, όμως, είναι το σύνθημα που πρέπει να υιοθετήσουμε πάλι με τρόπο ριζικό, απαλλάσσοντάς το από τις μπολσεβίκικες υστεροβουλίες. Το προλεταριάτο δεν μπορεί να αφοσιωθεί στο παιχνίδι της επανάστασης παρά για να κερδίσει έναν ολόκληρο κόσμο, αλλιώς δεν είναι τίποτα. Δεν μπορεί να μοιραστεί με καμιά άλλη δύναμη τη μοναδική μορφή της εξουσίας του: τη γενικευμένη αυτοδιεύθυνση. Επειδή αποτελεί την πραγματική διάλυση όλων των εξουσιών, δε θα μπορούσε να ανεχθεί κανέναν περιορισμό (γεωγραφικό ή άλλο): οι συμβιβασμοί που αποδέχεται μετατρέπονται αμέσως σε συνθηκολογήσεις, σε παραίτηση. «Η αυτοδιεύθυνση πρέπει να είναι το μέσον και ταυτόχρονα ο σκοπός του τωρινού αγώνα. Δεν είναι μόνο αυτό που διακυβεύεται στον αγώνα αλλά και η κατάλληλη μορφή του. Είναι για τον εαυτό της το υλικό που επεξεργάζεται και η ίδια της η προϋπόθεση».²⁷

Η ενιαία κριτική του κόσμου είναι η εγγύηση της συνοχής και της αλήθειας της επαναστατικής οργάνωσης. Ανεχόμενη την ύπαρξη καταπιεστικών συστημάτων (επειδή λογουχάρη εμφανίζονται ως «επαναστατικά») σε ένα σημείο του κόσμου, είναι σαν να αναγνωρίζει το θεμιτό της καταπίεσης. Όμοια, αν ανέχεται την αλλοτρίωση σε ένα τομέα της κοινωνικής ζωής, αναγνωρίζει το μοιραίο όλων των πραγματοποιήσεων. Δεν αρκεί να είναι κανείς υπέρ της αφηρημένης εξουσίας των Εργατικών Συμβουλίων, αλλά θα πρέπει και να δείχνει τη συγκεκριμένη σημασία τους: την κατάργηση της εμπορευματικής παραγωγής και, συνακόλουθα, του προλεταριάτου. Η λογική του εμπορεύματος είναι η πρώτη και έσχατη ορθολογικότητα των σημερινών κοινωνιών, η βάση της ολοκληρωτικής αυτορρύθμισης των κοινωνιών αυτών, που θυμίζουν παζλ, των οποίων τα κομμάτια, τόσο ανόμοια φαινομενικά, στην πραγματικότητα ταιριάζουν. Η εμπορευματική πραγματοποίηση είναι το ουσιαστικό εμπόδιο για μια ολική χειραφέτηση, για την ελεύθερη οικοδόμηση της ζωής. Στον κόσμο της εμπορευματικής παραγωγής, η πράξις (praxis) δεν επιτελείται σε συνάρτηση με ένα σκοπό που καθορίζεται αυτόνομα, αλλά

σύμφωνα με τις υπαγορεύσεις εξωτερικών δυνάμεων. Και αν οι οικονομικοί νόμοι μοιάζουν να γίνονται φυσικοί νόμοι ενός ιδιαίτερου είδους, αυτό συμβαίνει επειδή η ισχύς τους στηρίζεται αποκλειστικά στην «έλλειψη συνείδησης εκείνων που συμμετέχουν».

Η βασική αρχή της εμπορευματικής παραγωγής είναι η απώλεια του εαυτού μέσα στην χαοτική και ασυνείδητη δημιουργία ενός κόσμου που ξεφεύγει τελείως από τους δημιουργούς του. Ο ριζικά επαναστατικός πυρήνας της γενικευμένης αυτοδιεύθυνσης, αντίθετα, είναι η συνειδητή διεύθυνση του συνόλου της ζωής απ' όλους. Η αυτοδιαχείριση της εμπορευματικής αλλοτρίωσης δεν θα έκανε όλους τους ανθρώπους παρά απλούς προγραμματιστές της ίδιας τους της επιβίωσης: είναι ο τετραγωνισμός του κύκλου. Το καθήκον των Εργατικών Συμβουλίων δε θα είναι, λοιπόν, η αυτοδιαχείριση του υφιστάμενου κόσμου, αλλά ο συνεχής ποιοτικός μετασχηματισμός του: το συγκεκριμένο ξεπέρασμα του εμπορεύματος (ως γιγάντια οικειοποίηση της παραγωγής του ανθρώπου από τον ίδιο).

Το ξεπέρασμα αυτό συνεπάγεται, φυσικά, την κατάργηση της *εργασίας* και την αντικατάστασή της από ένα νέο τύπο ελεύθερης δραστηριότητας, άρα, την κατάργηση ενός από τα θεμελιακά σχίσματα της σύγχρονης κοινωνίας, το σχίσμα ανάμεσα σε μια εργασία όλο και πιο πραγματοποιημένη και την ψυχαγωγία που καταναλώνεται παθητικά. Τα γκρουπούσκουλα, που τελούν, σήμερα, υπό διάλυση, όπως η S ou B, και η P.O.²⁸, αν και συμμερίζονται το σύγχρονο σύνθημα της Εργατικής Εξουσίας, συνεχίζουν να ακολουθούν, ως προς αυτό το κεντρικό ζήτημα, το παλιό εργατικό κίνημα στο δρόμο του ρεφορμισμού της εργασίας και του «εξανθρωπισμού» της. Η ίδια η εργασία είναι εκείνη στην οποία πρέπει να επιτεθούμε σήμερα. Μακριά από το να αποτελεί «ουτοπία», η κατάργησή της είναι η πρώτη προϋπόθεση για το πραγματικό ξεπέρασμα της εμπορευματικής κοινωνίας, την κατάργηση – μέσα στην καθημερινή ζωή του καθενός – του διαχωρισμού ανάμεσα σε «ελεύθερο χρόνο» και «χρόνο εργασίας», συμπληρωματικών τομέων μιας αλλοτριωμένης ζωής, όπου προβάλλεται αόριστα η εσωτερική αντίφαση του εμπορεύματος ανάμεσα σε αξία

χρήσης και ανταλλακτική αξία. Και μόνο ξεπερνώντας την αντίφαση αυτή θα μπορέσουν οι άνθρωποι να καταστήσουν την ζωτική τους δραστηριότητα αντικείμενο της βούλησης και της συνείδησής τους και να δουν τους εαυτούς τους μέσα σε έναν κόσμο που έχουν οι ίδιοι δημιουργήσει. Η δημοκρατία των Εργατικών Συμβουλίων είναι το λυμένο αίνιγμα όλων των σημερινών σχισμάτων. Καθιστά «αδύνατο ό,τι υφίσταται έξω από τα άτομα».

Η συνειδητή κυριαρχία των ανθρώπων πάνω στην ιστορία που οι ίδιοι φτιάχνουν, ιδού όλο το επαναστατικό σχέδιο. Η σύγχρονη ιστορία, όπως και όλη η ιστορία του παρελθόντος, είναι προϊόν της κοινωνικής πράξεως (praxis), το – ασυνείδητο – αποτέλεσμα όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην εποχή της ολοκληρωτικής κυριαρχίας του, ο καπιταλισμός παρήγαγε τη νέα του θρησκεία: το *θέαμα*. Το *θέαμα* είναι η επίγεια πραγμάτωση της ιδεολογίας. Ποτέ ο κόσμος δεν περπάτησε τόσο καλά με το κεφάλι. «Και όπως η “κριτική της θρησκείας”, έτσι και η κριτική του θεάματος είναι σήμερα η πρωταρχική προϋπόθεση κάθε κριτικής»²⁹.

Και αυτό συμβαίνει επειδή το πρόβλημα της επανάστασης έχει τεθεί ιστορικά στην ανθρωπότητα. Η όλο και πιο μεγαλειώδης συσσώρευση των υλικών και τεχνικών μέσων δεν έχει αντίστοιχο παρά την όλο και πιο βαθιά δυσαρέσκεια όλων. Η αστική τάξη, και η κληρονόμος της στην Ανατολή, η γραφειοκρατία, δεν μπορούν να κατέχουν τον τρόπο χρήσης της υπερανάπτυξης αυτής, που θα αποτελέσει τη βάση της *ποίησης* του μέλλοντος, επειδή ακριβώς εργάζονται και οι δύο για τη *διατήρηση μιας παλιάς τάξης πραγμάτων*. Στην καλύτερη περίπτωση κατέχουν μόνο το μυστικό της αστυνομικής της χρήσης. Δεν κάνουν άλλο από το να συσσωρεύουν το *Κεφάλαιο* και, συνακόλουθα, το *προλεταριάτο*: προλετάριος είναι εκείνος που δεν έχει καμιά εξουσία πάνω στη χρήση της ζωής του και το ξέρει. Η ιστορική ευκαιρία του νέου προλεταριάτου έγκειται στο ότι είναι ο μόνος συνεπής κληρονόμος του άνευ αξίας πλούτου του αστικού κόσμου, ο οποίος πρέπει να μεταμορφωθεί και να *ξεπεραστεί* προς την κατεύθυνση του ολοκληρωμένου ανθρώπου, που επιδιώκει την ολική ιδιοποίηση

της φύσης και της ίδιας του της φύσης. Η πραγμάτωση αυτή της φύσης του ανθρώπου δεν μπορεί να έχει νόημα παρά με την άνευ ορίων ικανοποίηση και τον ατέλειωτο πολλαπλασιασμό των *πραγματικών επιθυμιών*, που το *θέαμα* απωθεί στις μακρινές ζώνες του επαναστατικού ασυμείδητου και που δεν είναι ικανό να πραγματώσει παρά μόνο φανταστικά μέσα στο ονειρικό ντελίριο της διαφήμισης του. Αυτό σημαίνει ότι η ουσιαστική πραγμάτωση των πραγματικών επιθυμιών, δηλαδή, η κατάργηση όλων των ψευδο-αναγκών και επιθυμιών, που δημιουργεί καθημερινά το σύστημα για να διαιωνίζει την εξουσία του, είναι αδύνατη δίχως την κατάργηση του εμπορευματικού θεάματος και το θετικό του ξεπέραςμα.

Η σύγχρονη ιστορία δεν μπορεί να απελευθερωθεί και οι αμέτρητες κατακτήσεις της δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα παρά μόνο από τις δυνάμεις που αυτή απωθεί: τους εργαζόμενους δίχως εξουσία πάνω στις συνθήκες, το νόημα και το προϊόν των δραστηριοτήτων τους. Όπως στον 19ο αιώνα το προλεταριάτο ήταν ήδη ο κληρονόμος της φιλοσοφίας, τώρα έγινε επιπλέον ο κληρονόμος της μοντέρνας τέχνης και της πρώτης συνειδητής κριτικής της καθημερινής ζωής. Δεν μπορεί να αυτοκαταργηθεί δίχως να πραγματώσει, ταυτόχρονα, την τέχνη και τη φιλοσοφία. Η μεταμόρφωση του κόσμου και η αλλαγή της ζωής δεν είναι για εκείνο παρά ένα και το αυτό, τα αδιαχώριστα συνθήματα που θα συνοδεύσουν την κατάργησή του ως τάξης, τη διάλυση της παρούσας κοινωνίας ως βασιλείου της αναγκαιότητας, και την, επιτέλους, εφικτή είσοδο στο βασίλειο της ελευθερίας. Η ριζική κριτική και η ελεύθερη ανοικοδόμηση όλων των συμπεριφορών και αξιών που επιβάλλεται από την αλλοτριωμένη πραγματικότητα αποτελεί το μάξιμουμ πρόγραμμά του και η δημιουργικότητα που απελευθερώνεται μέσα στην κατασκευή όλων των στιγμών και γεγονότων της ζωής, είναι η μόνη *ποίηση* που θα αναγνωρίσει, η *ποίηση* που γίνεται απ' όλους, η απαρχή της επαναστατικής γιορτής. Οι προλεταριακές επαναστάσεις ή θα είναι *γιορτές* ή δε θα είναι τίποτα, επειδή η ζωή που προαναγγέλλουν θα δημιουργηθεί και αυτή κάτω από το έμβλημα της γιορτής. Το παι-

χνίδι είναι η έσχατη λογική της γιορτής αυτής, και οι μόνοι κανόνες που θα αναγνωρίσει είναι να ζεις δίχως νεκρό χρόνο και να απολαμβάνεις δίχως περιορισμούς.

Μέλη της Καταστασιακής Διεθνούς
και φοιτητές του Στρασβούργου
A.F.G.E.S., Νοέμβρης 1966

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ο Κραβέτς (Μαρκ) γνώρισε μια κάποια φήμη μέσα στους ηγετικούς κύκλους της U.N.E.F.. Κομφευσόμενος πολιτικάντης, έκανε το λάθος να δοκιμάσει την τύχη του στην «θεωρητική έρευνα» το 1964, δημοσίευσε στο *Les Temps Modernes* μια απολογία του φοιτητικού συνδικαλισμού, τον οποίο καταγγέλει τον επόμενο χρόνο στο ίδιο περιοδικό.

2. Εξυπακούεται ότι χρησιμοποιούμε αυτούς τους όρους, *θέαμα*, *ρόλος* κ.λπ., με την καταστασιακή έννοια.

3. Όταν δεν τον χέζουν στα μούτρα, τον κατουράνε στον κάλο.

4. Δίχως, όμως, την επαναστατική συνείδηση, ο εργάτης δεν έτρεφε την ψευδαίσθηση της προαγωγής.

5. Δεν μιλάμε για το επίπεδο της Ecole Normale Supérieure ή των Σορβονακήδων, αλλά για το επίπεδο των Εγκυκλοπαιδιστών ή του Χέγκελ.

6. Μην τολμώντας να επικαλεσθούν τον φιλισταϊκό φιλελευθερισμό, εφευρίσκουν αναφορές στην πανεπιστημιακή αυτονομία του Μεσαίωνα, εποχή της «δημοκρατίας της μη ελευθερίας».

7. Βλ. Internationale Situationniste, No 9: *Αλληλογραφία με έναν ιδεολόγο κυβερνητιστή και την καταστασιακή προκήρυξη, Η χελώνα στη βιτρίνα*, ενάντια στο νεο-καθηγητή Α. Μολ.

8. Βλ. τα έργα *Ο Σεξουαλικός αγώνας των νέων* και *Η λειτουργία του οργανισμού*.

9. Για τον υπόλοιπο πληθυσμό είναι αναγκαίος ο ζουρλομανδύας για να τον κάνουν να εμφανιστεί ενώπιον του ψυχιάτρου μέσα στο ασυλικό του φρούριο. Για τους φοιτητές όμως αρκεί να ανακοινωθεί ότι ανοίχθηκαν στο γκέτο προχωρημένα πόστα ελέγχου: σπείδουν να παρουσιαστούν τόσο μαζικά, ώστε είναι απαραίτητη η διανομή αριθμού προτεραιότητας.

10. Για τη συμμορία των argumentistes και την εξαφάνιση του οργάνου τους, βλ. την προκήρυξη *Στους σκουπιδοτενεκέδες της Ιστορίας*, που μοιράστηκε από την Internationale Situationniste το 1963.

11. Στην περίπτωση αυτή δε θα ήταν άσκοπο να συστήσουμε τη λύση, που ήδη εφαρμόζεται από τους πιο έξυπνους, η οποία συνίσταται στο να τα κλέβουν.

12. Βλ τις τελευταίες περιπέτειες της U.E.C. ('Ενωση Κομμουνιστών Φοιτητών) και των χριστιανών ομολόγων τους με τις αντίστοιχες ιεραρχίες τους' δείχνουν ότι η μόνη ενότητα ανάμεσα σ' όλους αυτούς τους ανθρώπους έγκειται στην άνευ όρων υποταγή στους αρχηγούς τους.

13. Με την έννοια ότι η νεολαία όχι μόνο την αισθάνεται, αλλά και ότι θέλει να την εκφράσει.

14. Όταν οι οπαδοί του κινήματος ενάντια στην Ατομική Βόμβα ανακάλυψαν, δημοσιοποίησαν και μετά κατέλαβαν τα υπερμυστικά αντιατομικά καταφύγια που προορίζονταν για τα μέλη της κυβέρνησης.

15. Στεκόμαστε εδώ στο θαυμάσιο περιοδικό *Heatwave*, η εξέλιξη του οποίου φαίνεται να τείνει προς έναν όλο και πιο συνεπή ριζοσπαστισμό.

16. ΚΑΙΗΟΣΗΑ c/o Doiryuso 3 Nakanoe Kinae, Nakanokou, Τόκυο, Ιαπωνία. ZENGAKUREN, Hirota Building 2-10 Kandajimbo cho, Chiyoda-Ku, Τόκυο, Ιαπωνία. (Ανύπαρκτες διευθύνσεις πλέον. Σ.τ.Μ.).

17. Internationale Situationniste, No 8.

18. Internationale Situationniste, No 7.

19. Το πραγματικό τους επίτευγμα ήταν η εκβιομηχάνιση της χώρας, σε βάρος της αγροτιάς, με την κλασσική πρωταρχική συσσώρευση, συσσώρευση που επιταχύνεται με τη γραφειοκρατική τρομοκρατία

20. Στη Γαλλία, το λεγόμενο Κομμουνιστικό Κόμμα δεν έκανε εδώ και 45 χρόνια ούτε ένα βήμα προς την κατεύθυνση της κατάληψης της εξουσίας. Το ίδιο συμβαίνει και σ' όλες τις ανεπτυγμένες χώρες όπου δεν είχε επέμβει ο λεγόμενος Κόκκινος Στρατός

21. Οι ταξικοί αγώνες στην Αλγερία, Internationale Situationniste, No 10 (Στα ελληνικά περιέχεται στο βιβλίο *Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, ο πόλεμος και το κράτος*, εκδόσεις «Ελεύθερος Τύπος»).

22. Για τον ρόλο τους στην Αλγερία, βλ. *Οι ταξικοί αγώνες στην Αλγερία*, Internationale Situationniste, No 10.

23. Internationale Situationniste, No 9

24. *Μήνυμα στους Επαναστάτες.....*, Internationale Situationniste, No 10 (Στα ελληνικά περιέχεται στο βιβλίο *Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, ο πόλεμος και το κράτος*, εκδόσεις «Ελεύθερος Τύπος»).

25. Που ορίζεται από την πρωτοκαθεδρία της εργασίας-εμπόρευμα.

26. Μετά τη θεωρητική κριτική που έκανε η Ρόζα Λούξεμπουργκ.

27. *Οι ταξικοί αγώνες στην Αλγερία*, Internationale Situationniste, No 10.

28. Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα, Εργατική Εξουσία κ.λπ Αντίθετα, μία ομάδα όπως η ICO, αρνούμενη κάθε οργάνωση και μια συνεκτική θεωρία, είναι καταδικασμένη στην ανυπαρξία.

29. Internationale Situationniste, No 9.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ.

Εάν κάνεις μια κοινωνική επανάσταση, κάν' την για διασκέδαση

Το κείμενο της *Αθλιότητας* δεν χρειάζεται επιβεβαίωση. Αν υποθέσουμε ότι χρειαζόταν, μπορούμε να την έχουμε αφειδώς από τις αντιδράσεις που προκάλεσε η πρώτη του έκδοση. Στο ίδιο το Στρασβούργο, σ' αυτήν την πολύ αξιολογήσιμη και παλαιού, τρόπον τινά, τύπου, πόλη, εύκολα επισημαίνεται η παραδοσιακή, σχεδόν αντανεκλαστική αντίδραση, η έμπληξη έντρομης φρίκης και αποτροπιασμού – βλέπε την αφελή παραδοχή του δικαστή Λαμπαντόρ πως οι ιδέες των Καταστασιακών είναι, πέρα για πέρα, ανατρεπτικές. Στο ίδιο, επίσης επίπεδο, οι εφημερίδες, και ο τύπος εν γένει, αρπάχτηκαν από τις παρεμπόπτουσες προτροπές μας για κλοπή¹ και ηδονισμό (που ερμηνεύτηκε, αναπόφευκτα, με μια στενά ερωτική έννοια). Τα κελλάρια της ένωσης φοιτητών είχαν αποκτήσει την κακή φήμη του χειρότερου διαφθορείου και καπηλειού του Στρασβούργου. Τα γραφεία της είχαν καταστεί ένα χοιροστάσιο, όπου οι φοιτητές ζωγράφιζαν ό,τι τους κατέβαινε στους τοίχους και ανακουφίζονταν στους διαδρόμους. Είχαν εισβάλει εκεί με τα στρώματα παραφουσκωμένα, έτοιμα για ακολασίες, σκοπεύοντας να πλαγιάσουν “με γυναίκες και παιδιά”. Οι ανήλικες αποπλανούνταν...

Οι σκανδαλοθηρικές (και βαθιά ανήθικες) κίτρινες φυλλάδες την άτησαν για τα καλά πασχίζοντας να βρουν αρμόζουσες ετικέτες: οι Πρόβος, οι Μπήντικς και μια “αλλόκοτη ομάδα αναρχικών” ήταν, σύμφωνα με ποικίλες εκδοχές των δημοσιογραφίσκων, αυτοί που είχαν κατακυριεύσει την πόλη. Υπό την καθοδήγηση των “καταστασιακών Μπητνίκων”, το εστιατόριο του Πανεπιστημίου καταχρεώθηκε, ενώ το κατασκηνωτικό θέρετρο της φοιτητικής ένωσης, το *Morsiglia*, χρησιμοποιήθηκε *gratis*, και παρέχοντας τα πάντα δωρεάν, απ' αυτούς τους κυρίους.

Ορισμένοι δε δίστασαν να δοκιμάσουν να κάνουν κάποια ανάλυση² δεν κατάφεραν, όμως, να δημοσιοποιήσουν

τίποτα περισσότερο από την αμήχανη ακατανοησία εκείνου που αίφνης χάνεται μες στην κινούμενη άμμο. Ιδού: «Οι μπητνίκιοι του Σαν Φρανσίσκο και του Λονδίνου, οι Μοντς και οι Ρόκερς των εγγλέζικων παραλιών, οι χουλιγκάνοι πίσω από το Σιδηρούν Παραπέτασμα, όλοι αυτοί, λοιπόν, χωριούν μπροστά σε τούτο το κύμα ενός μηδενισμού νέου τύπου. Τώρα, δεν πρόκειται πια για μακριά, εξωφρενικά μαλλιά και αλλόκοτα ρούχα· δεν πρόκειται για υστερικούς, εκστατικούς χορούς· δεν πρόκειται καν για την είσοδο σε τεχνητούς παραδείσους μέσω των ναρκωτικών. Εφεξής, η διεθνής της νεολαίας που είναι “ενάντια”, δεν ικανοποιείται πια με το να προκαλεί απλώς την κοινωνία, αλλά στοχεύει στην καταστροφή της – να οδηγήσει στην καταστροφή τα ίδια τα θεμέλια μιας κοινωνίας φτιαγμένης για τους “γέρους και τους πλούσιους”, και να εγκαθιδρύσει μια κατάσταση “ελευθερίας άνευ όρων και ορίων”».

Ήταν ο πρύτανης του πανεπιστημίου εκείνος που διηύθυνε τη χορωδία της μοντερνίστικης καταστολής: «Αυτοί οι φοιτητές προσέβαλαν τους καθηγητές των», διακήρυξε. «Θα έπρεπε να τους αναλάβουν οι ψυχίατροι. Δεν επιθυμώ να προβώ εις νόμιμα μέτρα κατ’ αυτών – θα πρέπει απλώς να εγκλειστούν εις άσυλα ψυχοπαθών. Όσον αφορά την προτροπή εκ μέρους των εις πράξεις παρανόμους, το ζήτημα εξετάζεται υπό του Υπουργού Εσωτερικών». («Είμαι υπέρμαχος της ελευθερίας», πρόσθεσε κατόπιν). Αργότερα, πολιορκούμενος από τους δημοσιογράφους, επανέλαβε: «Χρειαζόμεθα κοινωνιολόγους και ψυχολόγους προκειμένου να μας εξηγήσουν τέτοιου είδους φαινόμενα». Ένας Ιταλός δημοσιογράφος του απάντησε πως ορισμένοι από τους πιο λαμπρούς φοιτητές του, του τμήματος κοινωνικών επιστημών, ήταν τελικά οι αληθινοί υπαίτιοι της όλης υποθέσεως. Οι καταστασιακοί είχαν μια πολύ καλύτερη απάντηση σε τέτοιες εκκλήσεις προς τους μάτους της ψυχιατρικής: μέσω της αντιπροσωπείας της φοιτητικής οργάνωσης αλληλεγγύης κατάφεραν να κλείσουν επισήμως την τοπική φοιτητική ψυχιατρική κλινική. Ελπίζουμε πως, μια μέρα, τέτοια ιδρύματα θα καταστρέφονται ολοσχερώς αντί να γίνονται απλώς ανεκτά· εν τω μεταξύ, όμως, εκείνη

η “διοικητική” απόφαση έχει μια παραδειγματική αξία και αξίζει να την παραθέσουμε:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο του Τμήματος Στρασβούργου της *Mutuelle Nationale des Etudiants de France...* θεωρώντας πως το Γραφείο Ψυχολογικής Βοηθείας του Πανεπιστημίου (B.A.P.U.) εκφράζει την εισαγωγή ενός παραστυνομικού ελέγχου των φοιτητών, υπό την μορφή μιας κατασταλτικής ψυχιατρικής, της οποίας η ολοφάνερη λειτουργία παντού – κάπου ανάμεσα στην αποκάλυπτη καταπίεση μέσω δικαστικών διώξεων, και στα εκφυλιστικά ψεύδη του μαζικού θεάματος – δεν είναι παρά η συμβολή στη διατήρηση της απάθειας όλων των εκμεταλλεόμενων θυμάτων του σύγχρονου καπιταλισμού· θεωρώντας πως αυτού του είδους η εκσυγχρονισμένη καταστολή... δέχτηκε ένα πλήγμα αμέσως μόλις το Διοικητικό Συμβούλιο της A.F.G.E.S. γνωστοποίησε τη σύμπλευσή του με τις θέσεις των καταστασιακών δημοσιεύοντας τη μπροσούρα *Για την Αθλιότητα των Φοιτητικών Κύκλων...* και πως ο Πρύτανης Μπαγιέν ήταν έτοιμος να καταγγείλει στον τύπο τους υπεύθυνους ως “περιπτώσεις που πρέπει να παραδοθούν στους ψυχιάτρους”· θεωρώντας πως η ύπαρξη ενός B.A.P.U. είναι ένα σκάνδαλο και μια απειλή για όλους εκείνους τους φοιτητές του Πανεπιστημίου που έχουν λάβει την απόφαση να σκέφτονται από μόνοι τους και για λογαριασμό τους, αποφασίζει, δια του παρόντος, πως από την 12ην Ιανουαρίου 1967, το Γραφείο Ψυχολογικής Βοηθείας (B.A.P.U.) του Στρασβούργου θα παραμείνει κλειστό».

* * *

Μια άλλη εξέλιξη, που θα έπρεπε να έχει προβλεφθεί από οποιονδήποτε προσεκτικό αναγνώστη της μπροσούρας, ήταν η απόπειρα να εξηγηθεί ικανοποιητικά η υπόθεση του Στρασβούργου με όρους μιας “κρίσης στα πανεπιστήμια”. Η *Monde*, η πιο “σοβαρή” εφημερίδα της Γαλλίας, εκπρόσωπος ενός τεχνοκρατικού φιλελευθερισμού, διατήρησε μια στοιχειώδη ψυχραιμία, όταν οι πάντες ολόγυρα έχαναν τη δική τους. Μετά από μια παρατεταμένη σιωπή, ώσπου δηλαδή να ξαναβρεί τη χαμένη της ανάσα,

η *Monde* δημοσίευσε ένα άρθρο που περιόριζε τη δραστηριότητα των καταστασιακών στην Αλσατία στην “παρούσα φοιτητική ασθένεια” (άλλο σύμπτωμα – σύμφωνα με το άρθρο – ήταν η φασιστική βιαιότητα στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων), για την οποία (ασθένεια) μοναδική θεραπεία ήταν να δοθούν “αληθινές υπευθυνότητες” στους φοιτητές (διάβαζε: να τους επιτραπεί να διευθύνουν από μόνοι τους την ίδια τους την αλλοτρίωση). Αυτού του τύπου η ανάλυση αρνείται α ριγοί να δει το φανερό: ότι, δηλαδή, η λεγόμενη φοιτητική ασθένεια δεν είναι παρά ένα σύμπτωμα μιας πολύ πιο γενικότερης νόσου.

Πολύς θόρυβος ξεσηκώθηκε για το μη αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα του Διοικητικού Συμβουλίου, μολονότι τα μέλη του είχαν εκλεγεί νομίμως. Αληθεύει, πάντως, πως οι φίλοι μας απέκτησαν αυτή την εξουσία χάρη στην απάθεια της μεγάλης πλειοψηφίας των φοιτητών. Η δράση τους δεν είχε μαζικό έρεισμα. Ό,τι επιτεύχθηκε ήταν το να εκτεθεί η κενότητα της πολιτικής των φοιτητών και να υποδειχθούν τα μίνιμουμ αιτήματα κάθε ενδεχόμενου κινήματος επαναστατών φοιτητών. Στη γενική συνέλευση της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης Γαλλίας, τον Ιανουάριο, η ομάδα του Στρασβούργου παρουσίασε μια λεπτομερή πρόταση που καλούσε σε διάλυση της οργάνωσης, κατακτώντας έτσι τη σιωπηρή υποστήριξη ενός μεγάλου αριθμού εντίμων, αλλά συγχυσμένων εκπροσώπων, πού είχαν σιχαθεί τις μικροπολιτικές στους διαδρόμους και τα ψευτοεπαναστατικά κηρύγματα της Ένωσης. Η απέχθειά τους αυτή, αν και είναι μια καλή αρχή, δεν είναι αρκετή: μια επαναστατική συνείδηση ανάμεσα στους φοιτητές θα πρέπει να είναι το αντίθετο της φοιτητικής συνείδησης. Εάν οι φοιτητές δεν αντιληφθούν επαρκώς πως τα συμφέροντά τους συμπύκνουν μ’ εκείνα όλων εκείνων που υφίστανται την εκμετάλλευση του μοντέρνου καπιταλισμού, μπορούμε λίγα μονάχα ή και τίποτα σχεδόν να περιμένουμε από τα πανεπιστήμια. Εν τω μεταξύ, οι υποδειγματικές χειρονομίες των μειοψηφιών της εμπροσθοφυλακής είναι οι μοναδικές μορφές μιας ριζοσπαστικής δραστηριότητας.

Και τούτο αληθεύει, όχι μονάχα στα πανεπιστήμια αλλά σχεδόν παντού. Μπροστά στην απουσία μιας ευρέως

διαδομένης επαναστατικής συνείδησης, μια ημιτρομοκρατική καταγγελία του επίσημου κόσμου είναι η μοναδική σχεδιασμένη δημόσια δράση εκ μέρους μιας επαναστατικής ομάδας. Η σημασία της υπόθεσης Στρασβούργου έγκειται σε τούτο: προσφέρει ένα πιθανό πρότυπο για μια τέτοια δράση. Κατασκευάστηκε μια κατάσταση στην οποία η κοινωνία αναγκάστηκε να χρηματοδοτήσει, να εκδώσει και να δημοσιοποιήσει μια επαναστατική κριτική του εαυτού της, και, επιπλέον, να επιβεβαιώσει αυτή την κριτική μέσω των αντιδράσεων απέναντί της. Ήταν ουσιαδώς ένα μάθημα σχετικά με το πώς να στρέψεις τα όπλα της κοινωνίας ενάντια στον εαυτό της. Ο επίσημος κόσμος ξεγελάστηκε από μια ομάδα που κατάλαβε τη φύση του καλύτερα από τον ίδιο. Οι εκμεταλλευτές υπέστησαν, με τρόπο ευφυή και κομψό, εκμετάλλευση με τη σειρά τους. Ωστόσο, πέρα από την επιδεξιότητα του εγχειρήματος, θα πρέπει να το εκλάβουμε ως τίποτα περισσότερο από μια αρχική και, έχοντας υπόψη αυτά που θα ακολουθήσουν, μια πολύ μετριοπαθή απόπειρα να δημιουργηθεί εκείνη η πράξις (praxis) μέσω της οποίας η κρίση αυτής της κοινωνίας ως όλου μπορεί να βαθύνει ως τέτοια εγείρει πολύ ευρύτερα ζητήματα επαναστατικής οργάνωσης και τακτικής. Όπως παρατήρησε και ο μυστηριώδης Μ.Κ.² σε έναν δημοσιογράφο, το Στρασβούργο από μόνο του δεν ήταν τίποτα περισσότερο από ένα “μικροπειραματάκι”.

Η έννοια της “μεταστροφής” (détournement), που χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τους καταστασιακούς σε ένα καθαρά πολιτιστικό επίπεδο, μπορεί κάλλιστα να περιγράψει τώρα τον τύπο της δραστηριότητας που μας είναι προσιτή σε πολλά μέτωπα. Ιδού ένας πρώιμος ορισμός: «Η χρησιμοποίηση προϋπαρχόντων καλλιτεχνικών στοιχείων σε μια καινούργια ενότητα... Οι δύο θεμελιώδεις νόμοι της είναι η εξαφάνιση της σημασίας κάθε αυτόνομου μετεστραμμένου στοιχείου (φτάνοντας μέχρι και την εξαφάνιση του αρχικού του νοήματος) και ταυτόχρονα η οργάνωση ενός άλλου σημασιολογικού (signifiant) συνόλου που δάνεισε σε κάθε στοιχείο το καινούργιο του νόημα»³. Η ιστορική σημασία αυτής της τεχνικής ή αυτού του παιχνιδιού προέρχεται από την ικανότητα τόσο να “εξαφανίσει την αξία”, όσο

και να “επανεπενδύσει” την κληρονομιά ενός νεκρού πολιτισμικού παρελθόντος, μια που η «μεταστροφή είναι η άρνηση της αξίας της παλαιότερης οργάνωσης της έκφρασης... ενώ, ταυτόχρονα, εκφράζει την αναζήτηση μιας ευρύτερης κατασκευής σε ένα ανώτερο επίπεδο αναφοράς, μιας κατασκευής που θα αποτελέσει καινούργια νομισματική μονάδα της δημιουργίας». Η μεταστροφή εναντιώνεται στον ελιγμό της σύγχρονης κοινωνίας, που επιδιώκει να αφομοιώσει και να απολιθώσει τα απομεινάρια της προγενέστερης δημιουργικότητας μέσα στο θέαμά της. Είναι φανερό πως αυτός ο αγώνας στο πεδίο της κουλτούρας δεν είναι, στη δομή του, κάτι διαφορετικό από τον πιο ευρύ επαναστατικό αγώνα: η μεταστροφή μπορεί, συνεπώς, να εννοηθεί ως η δημιουργία μιας νέας αξίας χρήσης των πολιτικών και κοινωνικών χαλασμάτων: ένα φοιτητικό συνδικάτο, για παράδειγμα, αφομοιωμένο εδώ και καιρό, και μεταλλαγμένο σε ένα ελεεινό πρακτορείο καταστολής, μπορεί να γίνει εστία εξέγερσης και ανατροπής. Η μεταστροφή είναι μια μορφή δράσης για την υπέρβαση του διαχωρισμού ανάμεσα στην τέχνη και την πολιτική: είναι η Τέχνη της Επανάστασης.

Το Στρασβούργο σηματοδοτεί μια νέα περίοδο της καταστασιακής δραστηριότητας. Η κοινωνική θέση της καταστασιακής σκέψης καθορίστηκε μέχρι τώρα από την ακόλουθη αντίφαση: η ανώτερη κριτική της σύγχρονης ζωής διεξήχθη σε μian από τις λιγότερο ανεπτυγμένες σύγχρονες χώρες – σε μια χώρα που δεν έχει ακόμα φτάσει στο σημείο όπου η ολοσχερής αποσύνθεση όλων των αξιών γίνεται ολοφάνερη και γεννάει τις αντίστοιχες δυνάμεις ριζοσπαστικής απόρριψης. Μες στο γαλλικό περιβάλλον, η καταστασιακή θεωρία έχει προεξοφλήσει τις κοινωνικές δυνάμεις μέσω των οποίων θα πραγματοποιηθεί.

Στις πιο ανεπτυγμένες χώρες έχει συμβεί το αντίθετο: οι δυνάμεις της εξέγερσης υπάρχουν, δίχως, όμως, μια επαναστατική προοπτική. Η Επιτροπή των 100 ή η εξέγερση στο Μπέρκλεϋ το 1964, για παράδειγμα, ήταν αυθόρμητα, μαζικά κινήματα, τα οποία κατέρρευσαν επειδή αποδείχθηκαν ανήμπορα να συλλάβουν κάτι περισσότερο από ορισμένες περιστασιακές όψεις της αλλοτρίωσης (η Βόμβα, ο

Ελευθερος Λόγος...)' επειδή, επίσης, απέτυχαν να κατανοήσουν πως αυτά ήταν απλώς ιδιαίζουσες και ειδικές εκδηλώσεις του αποκλεισμού του καθένα από το σύνολο της εμπειρίας του σε κάθε επίπεδο της ατομικής και της κοινωνικής ζωής. Δίχως μια κριτική αυτής της θεμελιώδους αλλοτριώσης, αυτά τα κινήματα δεν μπορούσαν να αρθρώσουν και να εκφράσουν την αληθινή δυσφορία που τα δημιούργησε – τη δυσφορία σχετικά με τη φύση της καθημερινής ζωής – ενώ ως ειδικευμένα “εγχειρήματα” δεν μπορούσαν παρά να οδηγηθούν στην ενσωμάτωση ή τη διάλυση. Όπως έγραψε στο *Euroreο* κάποιος αγχίνους δημοσιογράφος, η καταστασιακή θεωρία είναι ο “κρίκος που έλειπε” στην ανάπτυξη νέων δυνάμεων εξέγερσης – είναι η επαναστατική προοπτική ενός ολικού μετασχηματισμού, που παρέμενε απύσχα στην απέραντη δυσανεξία της σύγχρονης νεολαίας καθώς και στην πάλη της εργατιάς που συνεχίζεται μ’ όλη τη βιαιότητά της στους τόπους εργασίας. Έρχεται ο καιρός – και καθήκον μας είναι να επιταχύνουμε αυτή την έλευση – που αυτά τα δύο ρεύματα θα ενώσουν τις δυνάμεις τους. Η Louise Crowley έχει δείξει τον αντιδραστικό ρόλο στον οποίο είναι τώρα καταδικασμένο το παλαιό εργατικό κίνημα: η διατήρηση της εργασίας καθίσταται δυνάμει περιττή από την πρόοδο της αυτοματοποίησης⁴. Ό,τι και αν πιστεύει το *Solidarity*⁵, η απερίφραστη εναντίωση στην αναγκαστική εργασία πρόκειται να καταστεί το σημείο συνάθροισης των δυνάμεων της επαναστατικής δραστηριότητας στις πιο ανεπτυγμένες ζώνες του κόσμου.

Ήδη, στις υπερβιομηχανοποιημένες χώρες, η αποσύνθεση της σύγχρονης κοινωνίας γίνεται φανερή σε ένα μαζικό επίπεδο⁶. Όλες οι προηγούμενες ιδεολογικές ερμηνείες του κόσμου κατέρρευσαν, και απέμεινε η αθλιότητα και το χάος της καθημερινής ζωής δίχως ουδεμία συνεκτική συγκάλυψή τους. Η πολιτική, η ηθική και η κουλτούρα δεν είναι παρά ερείπια – και έχουν σήμερα φτάσει στο σημείο όπου γίνονται εμπορεύματα ως τέτοια, ως η ίδια τους η παρωδία, καθώς το θέαμα της παρακμής γίνεται η έσχατη απεγνωσμένη απόπειρα να σταθεροποιηθεί η παρακμή του θεάματος. Όλο και λιγότερο αποκρύπτεται ο

περιορισμός του συνόλου της ζωής στην παραγωγή και την κατανάλωση εμπορευμάτων· όλο και λιγότερο αποκρύπτεται η σχέση ανάμεσα στην απομόνωση, το κενό και το άγχος της καθημερινής ζωής και σ' αυτή την δικτατορία των εμπορευμάτων· όλο και λιγότερο αποκρύπτεται η αυξανόμενη κατασπατάληση των παραγωγικών δυνάμεων και ο πλούτος της ζωντανής εμπειρίας που είναι τώρα εφικτός στην περίπτωση που θα χρησιμοποιούνταν αυτές οι δυνάμεις προκειμένου να εκπληρώσουν, αντί να καταστείλουν, τις ανθρώπινες επιθυμίες.

Η αυθεντική, η αληθινή επανάσταση αρχίζει εκεί που βρίσκεσαι: στην απελπισία της παραγωγής καταναλωτικών προϊόντων, στους αδιάκοπους αγώνες της ανεπίσημης εργατικής τάξης. Ως τώρα αυτή η ανεπίσημη εξέγερση είχε μιαν επίσημη ιδεολογία. Η αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο σύγχρονος καπιταλισμός παράγει νέες επαναστατικές δυνάμεις, νέα είδη φτώχιας ενός νέου προλεταριάτου, αποσιωπάται ακόμα και καταστέλλεται. Αντί γι' αυτό υπάρχει μια αργιστική γύρω από την "υπαναχώρηση" ή τη "μεταστροφή" του παλιού εργατικού κινήματος. Οι "αγωνιστές" αυτο-αφομοιώνονται (και οι διανοούμενοι "σύμβουλοι" τους επιταχύνουν αυτή τη διαδικασία). Η μοναδική αληθινή μεταστροφή έγκειται σε μια νέα συνείδηση και μια νέα συμμαχία – στην εδραίωση του αγώνα μέσα στους κοινούς τόπους της καθημερινής ζωής, τόσο στα σούπερ-μάρκετ και στα νυχτερινά κέντρα όσο και στους χώρους εργασίας. Ο εχθρός είναι ο εισοδισμός, πολιτιστικός ή πολιτικός. Η Τέχνη είναι νεκρή! Το Εργατικό Κίνημα είναι νεκρό! Ζήτη η Καταστασιακή Διεθνής!

(Το κείμενο αυτό εμπεριέχεται στην αγγλική έκδοση του παρόντος βιβλίου.)

Μετάφραση: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. "Πιστεύουν πως όλα τα αγαθά είναι κοινά, και από τούτο συμπεραίνουν πως η κλοπή είναι νόμιμη γι' αυτούς". Ο Επίσκοπος του Στρασβούργου, επιτιθέμενος στην Αδελφότητα του Ελευθέρου Πνεύματος, στα 1317.

2. Πρόκειται, φυσικά, για τον καταστασιακό Μουσταφά Καγιάτι (Σ.τ.Μ.)

3. Βλ. I.S. No 3. Στα ελληνικά στον τόμο *Το Ξεπέρασμα της Τέχνης* (σελ 108-109), εκδ. Υψιλον, μετάφραση Γ.Δ. Ιωαννίδης (Σ.τ.Μ.)

4. Στο "Beyond Automation", *Monthly Review*, Νοέμβριος 1964. (Αναδημοσιεύθηκε στο *Anarchy*, τεύχος 49, τον Μάρτιο του 1965). Οι παρατηρήσεις της Crowley σχετικά με το "νέο λούμπεν προλεταριάτο" έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

5. Βλ. την "αυτοκριτική" της ομάδας στο *Solidarity*, τόμος 4, τεύχος 5, σελ. 5.

6. Βλ. Ραούλ Βανεγκέμ, *Βασικές Κοινοτοπίες*. Ελληνική έκδοση: Ελεύθερος Τύπος, μετάφραση Θέμη Μιχαήλ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΑΣ ΣΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ

Οι διάφορες εκδηλώσεις κατάπληξης και αγανάκτησης, που είχε ως απόηχο η καταστασιακή μπροσούρα *Για την αθλιότητα των φοιτητικών κύκλων*, η οποία εκδόθηκε με χρήματα του τμήματος Στρασβούργου της Εθνικής Ένωσης Φοιτητών Γαλλίας (U.N.E.F.), αν και είχαν το ευνοϊκό αποτέλεσμα να διαβαστούν αρκετά πλατιά οι θέσεις που περιέχονται στην ίδια την μπροσούρα, δεν μπορούσαν ωστόσο να αποτρέψουν μια συσσώρευση παρανοήσεων στην έκθεση και το σχολιασμό όσων αποτελούσαν τη δραστηριότητα της Κ.Δ. στην περίπτωση αυτή. Μπροστά στις κάθε λογής αυταπάτες, που καλλιεργούνται από τις εφημερίδες, τις πανεπιστημιακές αρχές ακόμα και από έναν ορισμένο αριθμό ελαφρόμυαλων φοιτητών, σκοπεύουμε τώρα να αποσαφηνίσουμε εδώ, μέσα σε ποιές ακριβώς συνθήκες έγινε η παρέμβαση μας και να υπενθυμίσουμε ποιούς σκοπούς επιδιώκαμε με τα μέσα που θεωρούσαμε κατάλληλα.

Ακόμα πιο λαθεμένη και από τις υπερβολές του τύπου ή ορισμένων αντιπάλων δικηγόρων ως προς το ποσό των χρημάτων που η Κ.Δ. βρήκε την ευκαιρία να υφαρπάξει από τα ταμεία του δύσμοιρου φοιτητικού συνδικάτου, είναι αυτή η παράλογη πληροφορία που βρίσκουμε σε πολλές δημοσιογραφικές ανταποκρίσεις, σύμφωνα με την οποία η Κ.Δ. είχε τάχα ξεπέσει σε τέτοιο σημείο, ώστε να κάνει εκστρατεία ανάμεσα στους φοιτητές του Στρασβούργου για να τους πείσει για την ορθότητα των προοπτικών της, και να πετύχει την εκλογή ενός Δ.Σ. στη βάση ενός τέτοιου προγράμματος. Ούτε βέβαια επιχειρήσαμε στο ελάχιστο να διαβρώσουμε την U.N.E.F., κατακλύζοντας την με κρυφούς οπαδούς μας. Αρκεί να διαβάσει κανείς τα κείμενά μας για να πεισθεί ότι δεν μπορεί να είναι τέτοια ούτε τα πεδία ενδιαφέροντός μας ούτε οι μέθοδοί μας. Στην πραγματικότητα, μερικοί φοιτητές του Στρασβούργου ήρθαν να μας βρουν το καλοκαίρι του 1966 και μας γνωστοποίησαν

ότι έξι φίλοι τους – και όχι αυτοί οι ίδιοι – είχαν μόλις εκλεγεί στην ηγεσία της τοπικής φοιτητικής ένωσης (Α.Φ.Γ.Ε.Σ.), δίχως κανενός είδους πρόγραμμα και παρά το γεγονός ότι ήταν πασίγνωστοι μέσα στην Υ.Ν.Ε.Φ. ως εξτρεμιστές που διαφωνούσαν πλήρως μ' όλες τις παραλλαγές της αποσύνθεσής της, και επιπλέον, αποφασισμένοι να μην αφήσουν τίποτα όρθιο. Η εκλογή τους, κατά τα άλλα απόλυτα κανονική, έδειχνε επομένως ξεκάθαρα και την απόλυτη αδιαφορία της βάσης και την παραδοχή της αθεράπευτης ανικανότητας όσων γραφειοκρατών είχαν απομείνει σ' αυτή την οργάνωση. Οι τελευταίοι υπολόγιζαν αναμφίβολα ότι το “εξτρεμιστικό” Δ.Σ. δε θα έβρισκε κανένα τρόπο έκφρασης των αρνητικών του προθέσεων. Αυτός ήταν, αντίστροφα, ο φόβος των φοιτητών που ήρθαν να μας βρουν και αυτός ακριβώς ήταν ο λόγος που δεν επιδίωξαν την προσωπική τους συμμετοχή σ' αυτή την “ηγεσία”, γιατί μόνον ένα εγχείρημα τέτοιας εμβέλειας και όχι κάποια χιουμοριστική δικαιολόγηση μπορούσε να σώσει τα μέλη της από το πνεύμα συμβιβασμού που συνεπάγεται άμεσα ένας τόσο φτωχός ρόλος. Και για να γίνει ακόμα πιο πολύπλοκο το πρόβλημα: ενώ οι φοιτητές με τους οποίους συζητούσαμε γνώριζαν τις θέσεις της Κ.Δ. και δήλωναν ότι τις ενέκριναν εν γένει, εκείνοι που ήταν μέλη του Δ.Σ. μάλλον τις αγνοούσαν, αλλά υπολόγιζαν κυρίως στους συνομιλητές μας για να καθορίσουν σαφέστερα τη δραστηριότητα που θα ανταποκρινόταν στην ανατρεπτική τους καλή θέληση.

Σ' αυτό το στάδιο, αρκεστήκαμε στο να τους συμβουλεύσουμε να συντάξουν και να δημοσιεύσουν όλοι μαζί ένα κείμενο γενικής κριτικής του φοιτητικού κινήματος και της κοινωνίας, αφού μια τέτοια εργασία θα είχε τουλάχιστον γι' αυτούς τη χρησιμότητα να τους κάνει να ξεκαθαρίσουν από κοινού όσα παρέμεναν συγκεχυμένα. Επιπλέον, υπογραμμίσαμε πως το γεγονός ότι διέθεταν χρήματα και πίστωση αποτελούσε το ουσιωδέστερο εκμεταλλεύσιμο στοιχείο της γελοίας εξουσίας που τόσο απερίσκεπτα είχε αφηθεί να πέσει στα χέρια τους και ότι μια αντικομοφομιστική χρήση αυτών των πόρων θα είχε αναμφίβολα το προτέρημα να σοκάρει πολλούς ανθρώπους, και έτσι να ανα-

δείξει καλύτερα ό,τι αντικομφορμιστικό θα περιείχε το κείμενο. Αυτοί οι σύντροφοι ενέκριναν την άποψή μας. Κατά την υλοποίηση αυτού του σχεδίου, διατήρησαν επαφή με την Κ.Δ., ιδιαίτερα μέσω του Μουσταφά Καγιάτι.

Η συζήτηση και τα προσχέδια του κειμένου, που ανέλαβαν συλλογικά αυτοί που μας είχαν συναντήσει και τα μέλη του Δ.Σ. της Α.Φ.Γ.Ε.Σ. – όλοι τους αποφασισμένοι να φέρουν σε πέρας αυτή την υπόθεση – επέφεραν στο αρχικό σχέδιο μια σημαντική τροποποίηση. Όλοι έδειχναν να συμφωνούν ως προς την ουσία της κριτικής που θα παρουσίαζαν και μάλιστα πάνω στις γενικές γραμμές που είχε προτείνει ο Καγιάτι, αλλά διαπίστωσαν ότι δεν ήταν ικανοί να καταλήξουν σε μια ικανοποιητική διατύπωση, ιδίως μέσα στις σύντομες προθεσμίες που επέβαλε η ημερομηνία έναρξης του νέου πανεπιστημιακού έτους. Η αδυναμία αυτή δεν πρέπει να εκληφθεί ως συνέπεια μιας σοβαρής έλλειψης ταλέντου ή απειρίας, αλλά ήταν απλούστατα προϊόν της ακραίας ετερογένειας της ομάδας μέσα ή δίπλα στο Δ.Σ. Η αρχική συσπείρωσή τους στη βάση της πιο αόριστης συμφωνίας, τους έκανε ελάχιστα κατάλληλους να συντάξουν μαζί την έκφραση μιας θεωρίας που, στην πραγματικότητα, δεν είχαν αναγνωρίσει μαζί. Επιπλέον, στο μέτρο που το σχέδιο διευρυνόταν, άρχισαν να εμφανίζονται ανάμεσά τους προσωπικές συγκρούσεις και δυσπιστίες· εξάλλου η μόνη πραγματική συλλογική τους βούληση έγκειτο στην υποστήριξη της ευρύτερης και σοβαρότερης εκδοχής που ήταν επικτική γι' αυτό το εγχείρημα. Σ' αυτές τις συνθήκες, ο Μουσταφά Καγιάτι υποχρεώθηκε εκ των πραγμάτων να αναλάβει σχεδόν αποκλειστικά το ουσιαδές μέρος της σύνταξης του κειμένου που σιγά-σιγά συζητιόταν και εγκρινόταν απ' αυτή την ομάδα των φοιτητών του Στρασβούργου καθώς επίσης και από τους Καταστασιακούς στο Παρίσι – οι τελευταίοι ήταν οι μόνοι που έκαναν κάποιες σημαντικές προσθήκες, περιορισμένες ωστόσο αριθμητικά.

Η έκδοση της μπροσούρας προαναγγέλθηκε με ποικίλους τρόπους. Στις 26 Οκτώβρη ο κυβερνητιστής Μολ (βλ. I.S. No 9), που είχε καταφέρει να καταλάβει μια έδρα ψυχοκοινωνιολογίας ώστε να μπορεί να επιδοθεί στον προ-

γραμματισμό των νεαρών στελεχών, τράπηκε σε φυγή από τα πρώτα κιόλας λεπτά της εναρκτήριας διάλεξης από τις ντομάτες που του έριχνε μια ντουζίνα φοιτητές (η ίδια μεταχείριση επιφυλάχθηκε στον Μολ, τον Μάρτη, στο Μουσείο Διακοσμητικών Τεχνών του Παρισιού, όπου αυτό το πρότυπο ρομπότ επρόκειτο να δώσει μια διάλεξη για τον έλεγχο των πληθυσμών με τις μεθόδους της πολεοδομίας. Αυτή την τελευταία ανασκευή των επιχειρημάτων του την έκαναν καμιά τριανταριά νεαροί αναρχικοί, οι οποίοι ανήκαν σε ομάδες που θέλουν να επαναφέρουν την επαναστατική κριτική σ' όλα τα σύγχρονα ζητήματα). Λίγο μετά απ' αυτή την εναρκτήρια διάλεξη, που οπωσδήποτε ήταν εξίσου πρωτοφανής στα χρονικά του Πανεπιστημίου όσο και ο ίδιος ο Μολ, η Α.Φ.Γ.Ε.Σ άρχισε, εν είδει διαφήμισης της μπροσούρας, να κολλάει αφίσες με το κόμικ του Αντρέ Μπερτράν *Η Επιστροφή της Ταξιαρχίας Ντουρρούτι* (Σ.τ.Μ. βλ. παράρτημα Β'), ένα ντοκουμέντο που είχε το προτέρημα να προσφέρει με τρόπο ξεκάθαρο ό,τι οι σύντροφοί του σκόπευαν να κάνουν με το λειτούργημά τους: «Η γενική κρίση των παλιών συνδικαλιστικών μηχανισμών και των αριστεριστικών γραφειοκρατιών γινόταν αισθητή παντού και ιδίως ανάμεσα στους φοιτητές όπου εδώ και πολύ καιρό ο ακτιβισμός δεν είχε πια άλλο κίνητρο εκτός από τη χαμερπή προσήλωση σε μαγατιάτικες ιδεολογίες και από μια παντελή έλλειψη ρεαλισμού στη φιλοδοξία τους. Το τελευταίο τάγμα επαγγελματιών που επέλεξε τους ήρωές μας δεν είχε καν το ελαφρυντικό ότι εξαπατήθηκε. Εναπόθεσαν τις ελπίδες τους για ανανέωση σε μια ομάδα που δεν έκρυβε τις προθέσεις της να καταποντίσει τάχιιστα κι οριστικά όλον αυτόν τον αρχαϊκό μιλιταντισμό».

Η μπροσούρα μοιράστηκε αιφνιδιαστικά στα επίσημα πρόσωπα κατά την επίσημη έναρξη του πανεπιστημιακού έτους. Ταυτόχρονα το Δ.Σ. της Α.Φ.Γ.Ε.Σ. γνωστοποιούσε ότι το μοναδικό "φοιτητικό" πρόγραμμά του ήταν η άμεση διάλυση αυτής της οργάνωσης και συγκαλούσε έκτακτη γενική συνέλευση για να ψηφιστεί αυτή η πρόταση. Είναι γνωστό ότι η προοπτική αυτή κατατρομοκράτησε αμέσως πολλούς ανθρώπους. «Αυτή είναι ίσως η πρώτη έμπρακτη εκδήλωση μιας εξέγερσης που στοχεύει ούτε λίγο ούτε

πολύ στην καταστροφή της κοινωνίας», έγραφε η τοπική εφημερίδα (*Dernières Nouvelles*, 4-12-66). Και η *L' Aurore* στις 26 Νοέμβρη: «Η Καταστασιακή Διεθνής (είναι μια) οργάνωση που έχει έναν ορισμένο αριθμό μελών στις σημαντικότερες πρωτεύουσες της Ευρώπης. Αυτοί οι αναρχικοί το παίζουν επαναστάτες και θέλουν να "πάρουν την εξουσία". Να την πάρουν όχι για να την διατηρήσουν, αλλά για να σπείρουν το χάος και να καταστρέψουν την ίδια τους την εξουσία». Ακόμα και στο Τορίνο, η *Gazetta del Popolo*, εκδήλωνε την ίδια μέρα υπέρμετρες ανησυχίες: «Θα έπρεπε, παρ' όλα αυτά, να εξετασθεί αν ενδεχόμενα αντίποινα... δεν θα ενείχαν τον κίνδυνο πρόκλησης ταραχών... Στο Παρίσι και σε άλλες πανεπιστημιούπολεις της Γαλλίας, η Καταστασιακή Διεθνής, ηλεκτρισμένη από το θρίαμβο των οπαδών της στο Στρασβούργο, ετοιμάζεται να εξαπολύσει μία μεγάλης κλίμακας επίθεση προκειμένου να εξασφαλίσει τον έλεγχο των φοιτητικών οργανώσεων». Εκείνη τη στιγμή έπρεπε να πάρουμε τα μέτρα μας ενάντια σε ένα νέο αποφασιστικό παράγοντα: οι καταστασιακοί έπρεπε να αμυνθούν ενάντια στην αφομοίωση από τη δημοσιογραφική ή τη διανοητική μόδα. Η μπροσούρα αποτέλεσε τελικά κείμενο της Κ.Δ.: δεν είχαμε πιστέψει ότι έπρεπε να αρνηθούμε να βοηθήσουμε αυτούς τους συντρόφους που ήθελαν να καταφέρουν ένα πλήγμα στο σύστημα και, δυστυχώς, αυτή η βοήθεια δεν μπόρεσε να είναι μικρότερη. Αυτή η δέσμευση της Κ.Δ. μας έφερνε, καθ' όλη τη διάρκεια του εγχειρήματος, σε μια θέση ντε φάκτο διευθυντικής λειτουργίας που σε καμιά περίπτωση δε θέλαμε να παραταθεί πέρα από τα όρια αυτής της συγκεκριμένης κοινής δράσης: ελάχιστα μας ενδιαφέρουν, όπως εύκολα μπορεί να φανταστεί κανείς, οι αξιοθρήνητοι φοιτητικοί κύκλοι. Απλώς η δράση μας σ' αυτή την περίπτωση, και ανέκαθεν, στόχευε στην επανεμφάνιση, με την ασυμβίβαστη πρακτική που είναι το αποκλειστικό της υπόβαθρο, της νέας κοινωνικής κριτικής που συγκροτείται σήμερα. Η έλλειψη οργάνωσης που χαρακτήριζε την ομάδα των φοιτητών του Στρασβούργου ήταν που γέννησε την ανάγκη της άμεσης καταστασιακής επέμβασης και ταυτόχρονα εμπόδισε τη διεξαγωγή ενός συστηματικού διαλόγου, που

μόνον αυτός θα μπορούσε να εγγυηθεί ένα μίνιμουμ ισότητας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Η ανταλλαγή απόψεων που κανονικά προσδιορίζει μια κοινή δράση ανάμεσα σε ανεξάρτητες ομάδες ήταν ανυπόστατη στην περίπτωση ενός συννοθυλεύματος ατόμων που έδειχναν όλο και περισσότερο ενωμένα ως προς την επιδοκιμασία της Κ.Δ. και διαιρεμένα ως προς όλα τα άλλα ζητήματα.

Εξυπακούεται ότι μια τέτοια ανεπάρκεια δεν μας ενέπνεε εμπιστοσύνη για το σύνολο αυτής της ομάδας σπουδαστών, στο μέτρο που φαινόταν να θέλει, λίγο-πολύ, να ενσωματωθεί στην Κ.Δ., προκειμένου να εξοικονομήσει, κατά κάποιον τρόπο, τη δική της αυτοεπιβεβαίωση. Η έλλειψη ομοιογένειας των Στρασβουργιανών βρήκε, επίσης, την ευκαιρία να εκδηλωθεί, σε έναν βαθμό που δεν είχαμε μπορέσει να προβλέψουμε, σε ένα απρόσμενο ζήτημα: πολλοί απ' αυτούς έδειξαν την τελευταία στιγμή να διστάζουν μπροστά στην αιφνιδιαστική διανομή του κειμένου κατά την τελετή έναρξης του νέου πανεπιστημιακού έτους. Ο Καγιάτι υποχρεώθηκε να πείσει τα εν λόγω άτομα ότι δεν πρέπει να κάνει κανείς μισά σκάνδαλα, ούτε να ελπίζει, όταν ήδη συντελείται μια ενέργεια αυτού του είδους, ότι θα εκτεθεί λιγότερο, περιορίζοντας τον αντίκτυπό της, εφόσον έχει ήδη επιλέξει να εκτεθεί – και ότι αντίθετα, η επιτυχία ενός σκανδάλου είναι η μόνη σχετική προστασία όσων συνειδητά το πυροδοτούν. Ακόμα πιο απαράδεκτο από τον αργοπορημένο δισταγμό πάνω σε ένα τόσο συνοπτικό ζήτημα τακτικής, μας φαινόταν το ενδεχόμενο ορισμένα απ' αυτά, τα τόσο λίγο σίγουρα το ένα για το άλλο άτομα, να προβούν σε δηλώσεις, εν ονόματί μας. Ο Μουσταφά Καγιάτι εξουσιοδοτήθηκε από την Κ.Δ. να υποχρεώσει τα μέλη του Δ.Σ. της Α.Φ.Γ.Ε.Σ. να διευκρινίσουν ότι κανένας απ' αυτούς δεν ήταν καταστασιακός. Και αυτό έκαναν με την ανακοίνωσή τους της 29ης Νοέμβρη: «Κανένα από τα μέλη του Δ.Σ. δεν ανήκει στην Καταστασιακή Διεθνή, κίνηση που εκδίδει εδώ και κάποιο καιρό την ομώνυμη επιθεώρηση, αλλά διακηρύσσουμε την αμέριστη αλληλεγγύη μας στις αναλύσεις και τις προοπτικές της». Στη βάση αυτή της δεδηλωμένης αυτονομίας, η Κ.Δ. έστειλε τότε μία επιστολή στον Αντρέ Σεντέρ, πρόεδρο της

A.F.G.E.S και στον Βαϊρ-Πιοβά, αντιπρόεδρο, διακηρύσσοντας την ανεπιφύλακτη αλληλεγγύη της σ' ό,τι είχαν κάνει. Αυτή η αλληλεγγύη της Κ.Δ. διατηρήθηκε αμείωτη στη συνέχεια, τόσο με την άμεση άρνησή μας να συζητήσουμε μ' όσους προσπάθησαν να μας προσεγγίσουν, ενώ ταυτόχρονα εκδήλωναν μια κάποια φθονερή εχθρότητα απέναντι στους υπεύθυνους του Δ.Σ. (λόγου χάρη καταγγέλοντας βλακωδώς τη δράση τους ως «θεαματικού χαρακτήρα»!), όσο και με την οικονομική βοήθεια και τη δημόσια υποστήριξη απέναντι στην καταστολή που ακολούθησε (βλ. στις αρχές Απρίλη μια διακήρυξη υπογεγραμμένη από 79 φοιτητές του Στρασβούργου όπου εκφράζανε την αλληλεγγύη τους με τον Βαϊρ-Πιοβά, που είχε αποκλεισθεί τότε από το πανεπιστήμιο, μια κύρωση που μας γνωστοποιήθηκε λίγους μήνες αργότερα). Ο Σεντέρ κι ο Βαϊρ-Πιοβά τήρησαν μπροστά στις κυρώσεις και τις απειλές μιαν αμετακίνητη στάση· όμως δεν ήταν εξίσου αμετακίνητοι στη στάση τους απέναντι στην Κ.Δ.

Εξαρχής, η δικαστική καταστολή που εξαπολύθηκε στο Στρασβούργο – και που συνεχίστηκε με μια σειρά δίκες, οι οποίες δεν έχουν ακόμα τελειώσει – επικεντρώθηκε στην υποτιθέμενη μη νομιμότητα του Δ.Σ. της A.F.G.E.S., που θεωρήθηκε ξαφνικά, μετά την έκδοση της καταστασιακής μπροσούρας, ως μία μη δικαιούχος επιτροπή, η οποία σφετερίστηκε την συνδικαλιστική εκπροσώπηση των φοιτητών. Αυτή η καταστολή ήταν απόλυτα αναγκαία, γιατί η ιερή Συμμαχία των αστών, των σταλινικών και των παπάδων που πραγματοποιήθηκε ενάντια στην A.F.G.E.S. διέθετε, απ' ό,τι φαίνεται, ανάμεσα στους 18.000 φοιτητές της πόλης, μια “δύναμη” ακόμα πιο ασήμαντη από εκείνη του Δ.Σ. Εγκαινιάστηκε με το δικαστικό ένταλμα της 13ης Δεκέμβρη που όριζε το σφράγισμα των γραφείων, αφαιρούσε την διαχείριση της ένωσης, και απαγόρευε τη γενική συνέλευση που είχε συγκληθεί από το Δ.Σ. για τις 16 του μήνα, με σκοπό να ψηφιστεί η διάλυση της A.F.G.E.S. Η απόφαση αυτή αναγνωρίζοντας έμμεσα (αλλά αβάσιμα) ότι υπήρχε το ενδεχόμενο να εγκριθεί η θέση του Δ.Σ. από την πλειοψηφία των φοιτητών που εμποδίζονταν να ψηφίσουν, παγώνοντας την εξέλιξη των γεγο-

νότων, είχε ως επακόλουθο για τους συντρόφους μας – που μοναδική τους προοπτική ήταν η άνευ χρονοτριβής καταστροφή του ίδιου του διευθυντικού αξιώματος – την υποχρέωση να παρατείνουν την αντίστασή τους μέχρι τα τέλη Γενάρη. Η καλύτερη πρακτική του Δ.Σ., μέχρι τότε, ήταν η υποδοχή που επιφύλασσε σε πολλούς δημοσιογράφους που έσπευδαν να ζητήσουν επιμόνωσ συνεντεύξεις – άρνηση να δεχθεί τους περισσότερους απ' αυτούς, προσβλητικό μπουκοτάζ εκείνων που εκπροσωπούσαν τους πιο απεχθείς θεσμούς (Γαλλική Τηλεόραση, *Planète*)' έτσι μια μερίδα του τύπου υποχρεώθηκε να δώσει μια ακριβέστερη εκδοχή του σκανδάλου και να αναπαράγει λιγότερο αναξιόπιστα τι ανακοινώσεις της A.F.G.E.S. Επειδή η υπόθεση βρισκόταν ακόμη στο στάδιο των διοικητικών μέτρων κι επειδή το τυπικό πια Δ.Σ. της A.F.G.E.S. είχε διατηρήσει τον έλεγχο της M.N.E.F. (Επικουρική Ασφάλιση Φοιτητών) ανταπάντησε αποφασίζοντας στις 11 Γενάρη, και εκτελώντας την επομένη αυτή την απόφαση, το κλείσιμο του «Γραφείου Ψυχολογικής Βοήθειας» (B.A.P.U.) που ανήκε στην αρμοδιότητα της M.N.E.F., «θεωρώντας ότι τα B.A.P.U. αποτελούν την υλοποίηση μέσα στο φοιτητικό περιβάλλον του παρα-αστυνομικού ελέγχου μιας κατασταλτικής ψυχιατρικής, της οποίας ο ξεκάθαρος στόχος είναι η διατήρηση... της παθητικότητας όλων των κατηγοριών των εκμεταλλευομένων... θεωρώντας ότι η ύπαρξη ενός B.A.P.U. στο Στρασβούργο αποτελεί όνειδος και απειλή για όλους τους σπουδαστές αυτού του πανεπιστημίου που είναι αποφασισμένοι να σκέπτονται ελεύθερα». Σε εθνική κλίμακα, η U.N.E.F., που η εξέγερση του Στρασβουργιανού της τμήματος – το οποίο ως τότε θεωρούνταν υποδειγματικό – την υποχρέωνε να αναγνωρίσει τη γενική της χρεωκοπία, δίχως ωστόσο να φθάσει στο σημείο να υπερασπιστεί τις παλιές αυταπάτες περί συνδικαλιστικής ελευθερίας, που οι αρχές αρνιόντουσαν απροκάλυπτα στους αντιπάλους της, δεν μπορούσε μολοντούτο να αναγνωρίσει τη δικαστική καθάρση του Δ.Σ. του Στρασβουργου. Στη γενική συνέλευση της U.N.E.F., που έγινε στις 14 Γενάρη στο Παρίσι, ήρθε λοιπόν μια αντιπροσωπεία από το Στρασβούργο η οποία, με την έναρξη της συνεδρίασης, απαί-

τησε την προκαταρκτική ψήφιση της πρότασής της για διάλυση ολόκληρης της U.N.E.F., «θεωρώντας ότι η αυτοδιακήρυξη της U.N.E.F.ως συνδικάτου που συγκεντρώνει την πρωτοπορία της νεολαίας (Ιδρυτικό Καταστατικό της Γκρενόμπλ, 1946) συμπίπτει με μία περίοδο όπου ο εργατικός συνδικαλισμός είχε από μακρού ηττηθεί και είχε γίνει ένας μηχανισμός αυτορρύθμισης του μοντέρνου καπιταλισμού... απεργαζόμενος την ενσωμάτωση της εργατικής τάξης στο εμπορευματικό σύστημα... θεωρώντας ότι οι κομμασμοί της U.N.E.F. περί «πρωτοπορίας» διαψεύδονται ανά πάσα στιγμή από τα υπορεφορμιστικά της συνθήματα και πρακτική ... θεωρώντας ότι ο φοιτητικός συνδικαλισμός είναι μια απλή και ξεκάθαρη απάτη και ότι πρέπει επειγόντως να εκλείψει». Η πρόταση αυτή κατέληγε κάνοντας έκκληση «σ' όλους τους επαναστάτες φοιτητές του κόσμου ... να προετοιμάσουν μαζί με όλους τους εκμεταλλευόμενους των χωρών τους έναν αμείλικτο αγώνα ενάντια σ' όλες τις όψεις του παλιού κόσμου, ώστε να συμβάλλουν στην έλευση της διεθνούς εξουσίας των Εργατικών Συμβουλίων». Μόνο δύο ενώσεις, εκείνη της Νάντης και εκείνη των Φοιτητών σε «Οίκους Ευγηρίας», ψήφισαν μαζί με το Στρασβούργο υπέρ της διεξαγωγής αυτής της προκαταρκτικής ψηφοφορίας, προτού αναγνωσθεί η έκθεση πεπραγμένων της απερχόμενης εθνικής ηγεσίας (πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι κατά τις προηγούμενες βδομάδες οι νεαροί γραφειοκράτες της U.N.E.F είχαν καταφέρει να μεταπείσουν δύο άλλα Δ.Σ. τοπικών ενώσεων, που είχαν επιδοκιμάσει αυθόρμητα τη θέση της A.F.G.E.S., στο Μπορντώ και το Κλερμόν-Φεράν). Έτσι η αντιπροσωπεία του Στρασβούργου αποχώρησε αυτοστιγμεί από μια συζήτηση όπου δεν είχε τίποτα άλλο να πει.

Η τελική έξοδος του Δ.Σ. της A.F.G.E.S. δεν έμελλε ωστόσο να είναι εξίσου αξιοπρεπής. Εκείνη τη χρονική στιγμή, τρεις καταστασιακοί (οι "Γκαρνωτικοί" - Σ.τ.Μ.) είχαν μόλις διαγραφεί επειδή είχαν κατασκευάσει από κοινού - και αναγκάστηκαν να το ομολογήσουν μπροστά στην Κ.Δ. - διάφορα συκοφαντικά ψέματα εναντίον του Καγιάτι υπολογίζοντας χάρη σ' αυτόν τον ωραίο ελιγμό ότι θα διαγραφόταν εκείνος (βλ. την προκήρυξη της Κ.Δ

στις 22 Γενάρη: Προσοχή! Τρεις προβοκάτορες). Η διαγραφή τους δεν είχε καμία σχέση με το σκάνδαλο του Στρασβούργου – σ' αυτή την περίπτωση, όπως και σ' όλες τις άλλες, είχαν επιδεικτικά εγκρίνει τα συμπεράσματα των συζητήσεων της Κ.Δ. – δύο όμως απ' αυτούς τύχαινε να είναι Αλσατοί (δηλαδή, από την περιοχή του Στρασβούργου – Σ.τ.Μ.). Από την άλλη μεριά, όπως αναφέραμε παραπάνω, ορισμένοι φοιτητές του Στρασβούργου είχαν αρχίσει να δυσανασχετούν επειδή η Κ.Δ. δεν είχε ανταμείψει τις ανεπάρκειές τους, στρατολογώντας τους. Οι διαγραμμένοι ψεύτες αναζήτησαν ανάμεσά τους ένα ελάχιστο απαιτητικό κοινό, και στηρίχτηκαν σ' αυτόν τον κύκλο για να σκεπάσουν τα προηγούμενα ψεμάτά τους και την παραδοχή τους με μια νέα σωρεία ψεμάτων. Συνακόλουθα, όλοι όσοι αποβλήθηκαν ενώθησαν στη μυστικοπαθή αξίωση να υπερβούν εκείνη την πρακτική που τους καταδίκαιζε. Άρχισαν να πιστεύουν τις εφημερίδες και μάλιστα να πλειοδοτούν όταν είδαν τους εαυτούς τους ως μάζες που είχαν πραγματικά «καταλάβει την εξουσία» μέσα σε ένα είδος Κομμούνας του Στρασβούργου. Είπαν στους εαυτούς τους ότι δεν είχαν τη μεταχείριση που αξίζει σε ένα επαναστατικό προλεταριάτο. Διαβεβαίωσαν τους εαυτούς τους ότι η ιστορική τους δράση είχε ξεπεράσει όλες τις προηγούμενες θεωρίες, ξεχνώντας ότι η μόνη ορατή “δράση” σε μια τέτοιου είδους υπόθεση ήταν, το πολύ-πολύ, η σύνταξη ενός κειμένου. Αντιστάθμισαν συλλογικά την ανεπάρκειά τους, απ' αυτή την άποψη, με μια πληθώρα αυταπατών. Δεν επρόκειτο για τίποτα πιο φιλόδοξο από το να ονειρεύονται μαζί για μερικές εβδομάδες, αυξάνοντας συνεχώς τη δόση των βιαστικά επαναλαμβανομένων τσαρλατανισμών. Οι δώδεκα Στρασβουργιανοί φοιτητές που είχαν πραγματικά στηρίξει έμπρακτα το σκάνδαλο χωρίστηκαν σε δύο ίσα μέρη. Αυτό το πρόσθετο πρόβλημα λειτούργησε λοιπόν ως λυδία λίθος. Σ' όσους παρέμειναν «οπαδοί της Κ.Δ.» δε δώσαμε φυσικά καμία υπόσχεση για το μέλλον, και δηλώσαμε ξεκάθαρα ότι αυτό δε θα το κάναμε σε καμία περίπτωση: τούτοι εδώ δεν μπορούσαν παρά να είναι άνευ όρων οπαδοί της αλήθειας. Ο Βαϊρ-Πιοβά και άλλοι έγιναν οπαδοί του ψεύδους μαζί με τους διαγραμμένους «Γκαρνωτί-

νους» (αν και αγνοώντας, βέβαια, τις διάφορες υπερβολικές γκάφες των πρόσφατων κατασκευασμάτων των Φρέι και Γκαρνά, αλλά γνωρίζοντας ωστόσο αρκετές απ' αυτές). Ο Αντρέ Σεντέρ, την υποστήριξη του οποίου επιθυμούσαν οι ψεύτες επειδή έφερε τον τίτλο του προέδρου της Α.Φ.Γ.Ε.Σ., φορτωμένος με ψεύτικες ειδήσεις απ' όλους αυτούς, στάθηκε αρκετά αδύναμος ώστε να τους πιστέψει δίχως παραπέρα διερεύνηση, και να υπογράψει μία από τις διακηρύξεις τους. Αλλά λίγες μόνο μέρες αργότερα, ανακαλύπτοντας μόνος του μια σειρά αναμφισβήτητων φεμάτων που αυτοί οι άνθρωποι θεωρούσαν φυσικό να διαδίδουν ανάμεσα στους μνημένους προκειμένου να διασώσουν τον άθλιο σκοπό τους, ο Σεντέρ αποφάσισε αμέσως ότι όφειλε να αναγνωρίσει δημόσια το λάθος της πρώτης του κίνησης: με την προκήρυξή του *Αναμνήσεις απ' το σπίτι των πεθαμένων* κατήγγειλε όσους τον είχαν εξαπατήσει και τον οδήγησαν να μοιραστεί την ευθύνη μιας στημένης ψευδομαρτυρίας κατά της Κ.Δ. Η μεταστροφή του Σεντέρ, του οποίου τον χαρακτήρα είχαν υποτιμήσει οι ψεύτες και ο οποίος είχε έτσι το προνόμιο να είναι μάρτυρας της τελευταίας φάσης της από μέρους τους συλλογικής χειραγώγησης των ενοχλητικών γεγονότων, κατάφερε μέσα στο ίδιο το Στρασβούργο, ένα αποφασιστικό πλήγμα στους διαγραμμένους και τους συνενόχους τους, οι οποίοι είχαν ήδη χάσει κάθε αξιοπιστία οπουδήποτε αλλού. Μέσα στη μνησικακία τους, αυτοί οι δύστυχοι, που την προηγούμενη εβδομάδα είχαν υποβληθεί σε τόσο κόπο για να πάρουν με το μέρος τους τον Σεντέρ, προκειμένου να ενισχύσουν την αξιοπιστία του εγχειρήματός τους, διακήρυξαν ότι ήταν ένας πασίγνωστος μικρόνοος, που υποχωρούσε απλούστατα μπροστά στο «γόητρο της Κ.Δ.». (Τελευταία όλο και συχνότερα στις πιο ποικίλες συζητήσεις, οι ψεύτες ταυτίζουν μ' αυτόν τον αδέξιο τρόπο το «γόητρο της Κ.Δ.» με το απλό γεγονός του να *λες* την αλήθεια, ένα αμάλγαμα που σίγουρα μας τιμά). Εξάλλου προτού περάσουν τρεις μήνες, η σύμπραξη των Φρέι και συντροφία με τον Βαϊρ-Πιοβά και όλους όσους θέλησαν να τους υποστηρίξουν, προσχωρώντας ύστερα από έντονες παρακλήσεις (οκτώ ή εννιά άτομα) θα αποκάλυπτε τη θλιβερή της πραγματικό-

τητα: βασισμένη σε παιδικά ψέματα ατόμων που θεωρούσαν το ένα το άλλο αδέξιο ψεύτη, ήταν η ίδια ακριβώς η εικόνα, ακούσια παρωδιακή, ενός είδους «συλλογικής δράσης» που πρέπει δια παντός να αποφύγει κανείς. Και μαζί ανθρώπους με τους οποίους δεν πρέπει να συγχρωτίζεται κανείς σε καμμία περίπτωση! Τους είδαμε να διεξάγουν μαζί μία γελοία προεκλογική εκστρατεία μπροστά στους φοιτητές του Στρασβούργου. Μεγαλόστομα θρύψαλα από ψευδο-αναμνήσεις καταστασιακών ιδεών και φράσεων χρησιμοποιήθηκαν σε δεκάδες σελίδες με μια παντελή έλλειψη συναίσθησης του γελοίου, με μοναδικό σκοπό να κρατήσουν την «εξουσία» στο Στρασβουργιανό τμήμα της M.N.E.F., που αποτελούσε το μικρογραφειοκρατικό φέουδο του Βαίρ-Πιοβά, ο οποίος θα επανεκλεγόταν στις 13 Απρίλη. Με την ίδια επιτυχία σ' αυτή την περίπτωση όπως και στους προηγούμενους ελιγμούς τους, βρέθηκαν επιπλέον ηττημένοι από εξίσου βλάκες μ' αυτούς, σταλινικούς και χριστιανούς, που ήταν, όπως είναι πιο φυσικό, λιγούρηδες για εκλογικές νίκες, και που προσέφεραν ως πριμ στους εαυτούς τους την πολυτέλεια να καταγγείλουν τους αξιοθρήνητους αντιπάλους τους ως ψευδο-καταστασιακούς. Στην προκήρυξη, *Η Καταστασιακή Διεθνής σας* το είχε πει, που κυκλοφόρησε την επομένη, ο Αντρέ Σενεντέρ και οι σύντροφοί του κατέδειξαν εύκολα σε ποίο βαθμό αυτή η αποτυχημένη απόπειρα διαφημιστικής εκμετάλλευσης των υπολειμμάτων του σκανδάλου, που είχε ξεσπάσει πέντε μήνες νωρίτερα, σήμαινε μια πλήρη άρνηση του πνεύματος και των προοπτικών που είχαν εκφραστεί τότε. Ο Βαίρ-Πιοβά, σε μια ανακοίνωση που μοιράστηκε στις 20 Απρίλη, δήλωνε καταλήγοντας: «Το βρίσκω διασκεδαστικό που βλέπω να με καταγγέλλουν επιτέλους ως "μη καταστασιακό" – κάτι που πάντοτε διακήρυσσα ανοιχτά από τότε που η Κ.Δ. αναδείχθηκε σε επίσημη δύναμη». Έχουμε εδώ ένα επαρκές δείγμα μιας τεράστιας φιλολογίας που έχει ήδη λησμονηθεί. Το ότι η Κ.Δ. έχει αναδειχθεί σε *επίσημη δύναμη*, ιδού μία απ' αυτές τις τυπικές θέσεις του Βαίρ-Πιοβά ή του Φρέι, που μπορούν να εξετάσουν όσοι ενδιαφέρονται για το ζήτημα, και σύμφωνα με τα συμπεράσματα που θα υιοθετήσουν, θα ξέρουν επίσης τι πρέ-

πει να σκεφτούν για τη διανοητική ικανότητα τέτοιων θεωρητικών. Από την άλλη μεριά, όμως, το γεγονός ότι ο Βαϊρ-Πιοβά διακηρύσσει – «ανοιχτά» –, ή έστω και «κρυφά», σε μια «διακήρυξη» που απευθύνεται αποκλειστικά στους διακριτικότερους συνενόχους των ψεμάτων του, λογουχάρη, – ότι δεν ανήκει στην Κ.Δ. από τη ημέρα, οποιαδήποτε και αν είναι η ημερομηνία που θα θελήσει να δώσει, της μεταμόρφωσής μας σε «επίσημη δύναμη», ιδού ένα χαρακτηριστικό ψέμα. Όσοι τον γνωρίζουν ξέρουν ότι ποτέ ο Βαϊρ-Πιοβά δεν είχε την ευκαιρία να επονομαστεί τίποτα άλλο από «μη καταστασιακός» (βλ. όσα γράψαμε παραπάνω για την ανακοίνωση της Α.Φ.Γ.Ε.Σ. της 29ης Νοέμβρη 1966).

Τα ευτυχέστερα αποτελέσματα αυτού του συνόλου επεισοδίων υπερβαίνουν, βέβαια, αυτό το νέο και σημαντικό παράδειγμα της άρνησής μας, που έγινε έγκαιρα αισθητή, να παρασύρουμε όλα όσα μπορεί να ρίξει στο δρόμο μας ο νεομιλιταντισμός σε αναζήτηση ένδοξου πατροναρίσματος. Όχι λιγότερο αμελητέα, μπορεί να θεωρηθεί αυτή η όψη του αποτελέσματος που έβγαλε τη διάγνωση της αθεράπευτης αποσύνθεσης της U.N.E.F., η οποία ήταν ακόμα πιο ολοκληρωτική απ' ότι έδειχνε η αξιοθρήνητη εμφάνισή της: η χαριστική βολή αντηχούσε ακόμη τον Ιούλιο στη Λυών, στο 56ο Συνέδριό της, στη διάρκεια του οποίου ο κακομοίρης πρόεδρος Βαντανμπυρί υποχρεώθηκε να ομολογήσει: «Η ενότητα της U.N.E.F. δεν υπάρχει εδώ και πολύ καιρό. Κάθε οργάνωση ζει (σημείωση της Κ.Δ.: αυτός ο όρος παραμένει επιτηδευμένα ανεπαρκής) με αυτόνομο τρόπο, δίχως να αναφέρεται διόλου στις ντιρεκτίβες της εθνικής ηγεσίας. Η αυξανόμενη διάσταση ανάμεσα στη βάση και τους διευθυντικούς οργανισμούς έχει οδηγήσει σε ένα σημαντικό σημείο κατάπτωσης. Η ιστορία των σταδίων εξέλιξης της U.N.E.F., δεν είναι παρά μια σειρά κρίσεων... Η αναδιοργάνωση και η ανανέωση της δράσης στάθηκαν αδύνατες». Εξίσου κωμικοί ήταν οι απόηχοι μιας αναταραχής ανάμεσα στους πανεπιστημιακούς, που θεώρησαν καθήκον τους να αναφερθούν για άλλη μια φορά σ' αυτό το επίκαιρο θέμα: εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς γιατί κρίναμε τη θέση που δημοσίευσαν οι σαράντα καθη-

γητές και υφηγητές της Φιλοσοφικής του Στρασβούργου καταγγέλλοντας τους ψευτοφοιτητές που ήταν πρωταίτιοι αυτής της «πειραματικής αναταραχής» γύρω από ψευτοπροβλήματα «δίχως ίχνος ελπίδας για επίλυση», λογικότερη και κοινωνικά πιο ορθολογική (όπως εξάλλου και το λογύδριο του δικαστή Λαμπαντόρ) απ' αυτή την πανούργα απόπειρα αναρμόδιας επιδοκίμασίας που κυκλοφόρησαν τον Φλεβάρη κάποια μοντερνιστικά—θεσμόπληκτα ερείπια, συγκεντρωμένα γύρω από ένα ξεροκόμματο, των εδρών των «Ανθρωπιστικών Επιστημών» της Ναντέρ (ο θρασύς Τουραίν, ο νομοταγής Λεφέβρ, ο κινεζόφιλος Μπαντριγιάρ, ο λεπτολόγος Λουρώ).

Στην πραγματικότητα θέλουμε οι ιδέες να ξαναγίνουν επικίδυνες. Δε θα μπορέσουν να επιτρέψουν στους εαυτούς τους να μας ανεχτούν, μες στην ασπονδυλότητα ενός ψεύτικου εκλεκτικού ενδιαφέροντος, όπως τους Σαρτρ, τους Αλτουσέρ, τους Αραγκόν, τους Γκοντάρ. Ας σημειώσουμε αυτή τη γεμάτη νόημα φράση ενός καθηγητή πανεπιστημίου ονόματι Λυιγιέ, που αναφέρει το *Le Nouvel Observateur* της 21ης Δεκεμβρίου: «Είμαι υπέρ της ελευθερίας της σκέψης. Αλλά αν υπάρχουν Καταστασιακοί μες στην αίθουσα, να βγουν έξω». Δίχως να παραβλέπουμε τελείως τη χρησιμότητα που η διάδοση ορισμένων συνοπτικών ιδεών πιθανόν να είχε στο να επιταχυνθεί κάπως το κίνημα που ωθεί την καθυστερημένη γαλλική νεολαία να συνειδητοποιήσει μια προσεχή γενικότερη κρίση της κοινωνίας, πιστεύουμε ότι μια πολύ πιο ξεκάθαρη σπουδαιότητα πρέπει να αποδοθεί στη διάδοση αυτού του κειμένου, ως παράγοντα αποσαφήνισης, σε μερικές άλλες χώρες όπου μια τέτοια διαδικασία είναι ήδη πολύ πιο έκδηλη. Οι Άγγλοι καταστασιακοί έγραψαν στην παρουσίαση της δικής τους έκδοσης του κειμένου του Καγιάτι: «Η πιο προωθημένη κριτική της μοντέρνας ζωής πραγματοποιήθηκε σε μια από τις λιγότερο ανεπτυγμένες σύγχρονες χώρες, σε μια χώρα που δεν έχει φτάσει ακόμα στο σημείο όπου η πλήρης απουσία αξιών των αξιών γίνεται ολοφάνερη και γεννά συνακόλουθα τις δυνάμεις μιας ριζικής άρνησης. Μέσα στη γαλλική συγκυρία, η καταστασιακή θεωρία προχώρησε μπροστά από τις κοινωνικές δυνάμεις απ' τις

οποίες θα πραγματοποιηθεί». Οι θέσεις του *Για την αθλιότητα των φοιτητικών κύκλων* εισακούστηκαν πολύ πιο έμπρακτα στις Ηνωμένες Πολιτείες ή στην Αγγλία (τον Μάρτη, η απεργία του *London School of Economics* προκάλεσε μια κάποια αίσθηση, και ο σχολιαστής των *Times* ανακάλυψε με θλίψη σ' αυτήν την επιστροφή της πάλης των τάξεων, που πίστευε ότι είχε λήξει). Αυτό ισχύει επίσης σε μικρότερο βαθμό και για την Ολλανδία – όπου η κριτική της Κ.Δ. συναντώντας την ακόμη σκληρότερη κριτική που ασκούσαν τα ίδια τα γεγονότα, δεν ήταν αμέτοχη στην πρόσφατη διάλυση του κινήματος «Πρόβο» – και τις σκανδιναβικές χώρες. Οι αγώνες των φοιτητών του Δυτικού Βερολίνου αυτόν τον χρόνο συγκράτησαν και αυτοί κάτι απ' αυτήν τη θεωρία, αν και με αρκετά συγκεχυμένο ακόμη τρόπο.

Αναμφίβολα όμως, η επαναστατική νεολαία δεν έχει άλλη διέξοδο από τη συγχώνευση με τη μάζα των εργαζομένων οι οποίοι, με αφετηρία τις νέες συνθήκες εκμετάλλευσης, θα ανανεώσουν τον αγώνα για την κυριαρχία του κόσμου τους, για την κατάργηση της εργασίας. Όταν η νεολαία αρχίζει να γνωρίζει τη σημερινή θεωρητική μορφή αυτού του πραγματικού κινήματος που ξεπηδά παντού αυθόρμητα από το έδαφος της σύγχρονης κοινωνίας, δεν πρόκειται παρά για μια στιγμή της εξελικτικής πορείας μεσ' από την οποία αυτή η ενοποιημένη θεωρητική κριτική, που ταυτίζεται με μια επαρκή πρακτική ενοποίηση, προσπαθεί να σπάσει τη σιωπή και τη γενική οργάνωση του διαχωρισμού. Μόνο μ' αυτή την έννοια βρίσκουμε το αποτέλεσμα ικανοποιητικό. Απ' αυτή τη νεολαία, αποκλείουμε βέβαια το κομμάτι που αλλοτριώνεται από τα ημιπρονόμια της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης: εδώ βρίσκεται η φυσική βάση για τη γεμάτη θαυμασμό κατανάλωση μιας υποτιθέμενης καταστασιακής θεωρίας, ως τελευταίας θεαματικής μόδας. Θα συνεχίσουμε να απογοητεύουμε και να διαψεύδουμε αυτό το είδος επιδοκιμασίας. Θα γίνει ολοφάνερο ότι η Κ.Δ. δεν πρέπει να κρίνεται σύμφωνα με τις επιφανειακά σκανδαλώδεις όψεις ορισμένων εκδηλώσεών μέσα από τις οποίες εμφανίζεται, αλλά σύμφωνα με την κε-

ντρική της αλήθεια που είναι στην ουσία της σκανδαλώ-
δης.

(I.S., No 11 – Οκτώβρης 1967)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

CIÒ CHE LI AVEVA PIÙ COLPITI CRESCENDO NON ERA TANTO IL FATTO CHE LE COSE ANDASSERO COME ANDAVAMO CON UNA TENDENZA A PIETRAFICARSI, MA CHE ALTRI AVESSERO LA LEGGEREZZA DI SUPPORRE CHE ESSI SI SAREBBERO ASTEMUTI DAL REAGIRE VIOLENTEMENTE

QUEL GIORNO ESSI EBANO UNA VOLTA DI PIÙ INTENTI A GIOCARE LA LORO VITA SEGUENDO L'APPARDO DELLE CIRCOSTANZE...

«E SE PREPARAZIONE L'INTELLIGENZA CONTRA LE MANI STUPEFITE?»

«SE POUSSO DIVERTENTE SI HA GIURATO MENTE ANDREMO ANDARE A ROMA PER IL COLAUSI PER QUESTA PECCA SINDACALE!»

«SAREBBE COME ANDARE SENZA RIRE, RE ALLE LEZIONI DI ABRAHAM MOLES»

«E POI NON ABBIAMO LA TESSERA DELL'UNEF.»

«E SE LE RUBASSIMO, RUCIATE TESSERA?»

KUBARKA DELLE MERCI PER REANIMARE CERTI BLOKONS - NON SI RIPRODUCONO AL LIVELLO SUPERIORE LA PERDITA DEL DONO CHE HA DOMINATO LE SOCIETÀ ARCAICHE E CHE LO SCAMBIO, IN QUANTO FORMA L'ESPRESSIONE DEI RAPPORTI DI PRODUZIONE SULLA BASE DI UN DEBOLE LIVELLO DI SVILUPPO DELLA FORZE PRODUTTRICI, È VENUTO A DISTURBARE. ESSI TROVANO COSÌ UN COMPROMISSO ANCORA MEGLIO CORRISPONDENTE A UNA SOCIETÀ CHE SI AUTODEFINISCE DA SOLA COME SOCIETÀ DELL'ABANDONARRE E ASSORBIZIONE PERTINENTE E LAU SUPERAMENTO.

IN UNA SIMILE SOCIETÀ LA SEMPLICE PASSIONE DEL FURTO GIUNGE SEMPRE A INDIURE I PIÙ INDECISI, ALL' FINE A PIÙ RIGORI PIÙ IMPENSABILI, PIÙ IMPOSSIBILI. LA VITA VA A INTRINSECA AL GIOCO IL GIOCO SI UNISCE ALLA VITA, OCCORREVA IN OGNI MODO ESTERMINARE IL LOCO TERRENO DI SPERIMENTAZIONE, IMPROVVISARSI SI RAGGIUNGERE PER LOTTARE CONTRO QUESTA SOCIETÀ DEL GIOCO

«COME FARE A RIDERE SENZA CHE SI SENTA TROPPO?»

«NOI CI SIAMO ASSICURATI PER NIENTA PRECAZIONALE, DUE VOCI ESCLUSIVO DEI VERTI DEI NOSTRI PARTI E DI TUTTE LE REGOLE CHE PUOTE PARTICIPARE.»

«E DIVENTATA ANNI DI CRISTIANESIMO NOSTRO SOTTO SVILUPPARE IL MARCHIANO DI TUTTI QUESTI INDELETTUALI: ECCO LA VOLTA DELLA CANTICA, E NON FOLLO QUI.»

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΣ ΝΤΟΥΡΡΟΥΤΙ

ERA TEMPO DI PASSARE
AGLI ATTI...

MA SE HO, TUTTA
QUESTA GENTE, COSA
TENENTE O MENO È U-
LIBALE COL DOLLARO,
PARLO CONTRO SUI
CARI E NEGOTIARIO
IMPERARE IL
COMBATIVEN
TO.

COSÌ ESSI SI AFFRETTANO AD ADEMPIERE ALLE PICCOLE INCOMBENZE IMPOSTE
DALLA DIRSA DEGLI INSEGNANTI STUDENTESCHI...

...SÌ, IL PENSIERO DI MAE
È PROPRIO UNA CRITICA UN-
LA VITA QUOTIDIANA.

..poiché è questa concentrazione esclusiva
sui mondo reale che produrrà una vita
nuova e nuovi grandi uomini, grandi
caratteri e grandi azioni.

Come seguito di questa vittoria ben presto potrete procurarvi,
pubblicata dalla segreteria dell' A.F.G.E.S., la brochure più scandalosa del se-
colo "Della miseria nell'ambiente studentesco considerata sotto i suoi aspetti economico,
psicologico, politico, sessuale, e particolarmente intellettuale, e di alcuni mezzi per horri-
rimedio" è un cardiogramma della realtà quotidiana che vi permetterà di scegliere da
soli la vostra parte, per o contro la miseria presente, per o contro il potere che, carpen-
dovi la vostra storia, vi impedisce di vivere.

A VOI IL GIOCO

ASSOCIATION FEDERATIVE GENERALE DES "ETUDIANTS" DE STRASBOURG

Octobre 1966

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

Αγγλική, Σουηδική, Αμερικανική, Ισπανική και Γαλλική Έκδοση (1967)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'

NOUS AVONS LA DOULEUR DE VOUS
FAIRE PART DE LA PERTE DE

GUY DEBORD

MORT A L'INTERNATIONALE SITUATIONNISTE

STRASBOURG.

LE 3 JANVIER 1967

(ΜΕ ΟΔΥΝΗ ΣΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΟΥΜΕ
ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ
ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΙΟΡ
ΘΑΝΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ 3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1967)

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Υπόδειγμα αντι-Κ.Δ. προπαγάνδας, που μοιράστηκε από αγνώστους στη γενική συνέλευση της U.N.E.F. τον Ιανουάριο. Προερχόμενη από κύκλους άσχετους με τη μυστική γκαρνωτική φράξια που αποκαλύφθηκε λίγο αργότερα, η ψευδής είδηση χρησιμοποιείται ακόμη εδώ με κάποιο τόνο αδιαφορίας, χωρίς να στερείται εντελώς μιας δόσης κοινότοπου χιούμορ.

Οι κατηγορούμενοι δεν αρνήθηκαν ποτέ την κατηγορία περί υπεξαίρεσης του ταμείου της Φοιτητικής Ένωσης του Στρασβούργου. Αντίθετα, παραδέχτηκαν ανοικτά ότι χρέωσαν στην Ένωση 5.000 φράγκα για το τύπωμα και τη διανομή 10.000 αντίτυπων της μπροσουράς [Για την αθλιότητα των φοιτητικών κύκλων], για να μην αναφέρουμε το κόστος των υπόλοιπων δημοσιεύσεων που είχαν εμπνευστή τους την «Καταστασιακή Διεθνή». Αυτά τα κείμενα εκφράζουν ιδέες και βλέψεις που, το λιγότερο, δεν έχουν καμιά απολύτως σχέση με τους στόχους μιας φοιτητικής ένωσης. Αρκεί να διαβάσει κανείς τι έγραψαν οι κατηγορούμενοι για να καταλάβει πως αυτοί οι πέντε φοιτητές, που μόλις άφησαν πίσω τους την εφηβεία, που δεν έχουν καμιά πείρα από τη ζωή, με τα μυαλά τους μεπερδεμένα από κακοχωνεμένες φιλοσοφικές, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές θεωρίες, βαριεστημένοι από την γκρίζα μονοτονία της καθημερινής ζωής τους, φαντάζονται, γεμάτοι κενή ματαιοδοξία κι εμπάθεια, πως προσφέρουν ολοκληρωμένες κρίσεις κι απόψεις βρίζοντας τους συμφοιτητές τους, τους καθηγητές τους, το Θεό, τη θρησκεία, τον Κλήρο, τις κυβερνήσεις και τα πολιτικά και κοινωνικά συστήματα όλου του κόσμου. Απορρίπτοντας κάθε μορφή ηθικής και νόμιμου περιορισμού, αυτοί οι κυνικοί δεν διστάζουν να εγκωμιάζουν την κλοπή, την καταστροφή του εκπαιδευτικού συστήματος, την κατάργηση της εργασίας, την πλήρη ανατροπή και μια αναπότρεπτη παγκόσμια προλεταριακή επανάσταση με μόνο στόχο την «ανεμπόδιστη απόλαυση».

Δικαστής Λαμπαντόρ,
Στρασβούργο, 13 Δεκεμβρίου 1966